Priče iz mutvaka

O jeziku našem i običajima

Ahmet Alibašić

Ahmet B Alibašić: „Priče iz mutvaka“

Izdavač: Autor

Unos teksta, slika i obrada: Faruk Alibašić

Korektor: Mirsada Voser

Recenzija: Prof.dr Ahmet Alibašić

Štampa: TMP Sarajevo

Štampano uz nesebičnu podršku udruženja žena džemata Basel

Knjiga je dostupna na:
https://www.scribd.com/doc/246271371/Pri%C4%8De-iz-mutvaka

http://www.isaneh.com/mutvak.pdf

ahmet.alibasic@hotmail.com

Priče iz mutvaka

O jeziku našem i običajima

Priredio i sakupio Ahmet Alibašić

Sarajevo, juli 2014

Sadržaj

Umjesto uvoda,ili o jeziku našem nasušnom

Ne zna se posigurno, kad i kako su nastajale, ali je jedno sigurno: hikaje tj. poučne priče, nastale su u narodu, da bi se pamtile. U Bosni je oduvijek bilo umnih i rječitih ljudi, ali većina običnog puka, ili nije bila pismena - ili nije imala novaca za, u ta doba, vrlo skupe knjige. U takvom okruženju nastaju hikaje, koje na jedan prijemčiv i lahko pamtljiv način, prenose znanje i mudrost življenja. Većina ovih priča, ako se malo bolje pogleda, može se vezati za Kur'an i hadis, iako nije pravilo. Jedno je sigurno, a to je da su poruke svake priče poučne, duboke i plemenitih ciljeva. Ove hikaje sam slušavao na sjelima, pa ako ništa drugo, ta su sijela bila sačuvana od trača i ogovaranja, pa su samim tim ostvarila hair[1]. Međutim, kako je sve manje sijela i muhabeta[2], tako i većina ovih hikaja

[1] Dobro

[2] Razgovor

pada u zaborav, i kako reče Mula Mustafa Bašeskija, što je zapisano ostaje, a što se pamti iščezne. Ovo je moj skromni doprinos, da probam od zaborava otrgnuti jedan dio naše istorije, običaja, a i jezika narodnog, koji sve više izumire. Za sve čitaoce, koji ne prepoznaju jezički izraz, objašnjenja manje poznatih riječi su navedena u fusnotama. Takođe moram napomenuti da sam priče Šenluk i Kušanme prepričao iz knjige”Tuturuza i šeh Meco” od Alije Nametka, priču Bestilj iz knjige “izbrisana tabla” profesorice Šefike Hajdarević, neka je rahmet njihovim plemenitim dušama, a priču Pehlivan iz “Sarajevske zbirke” Abdulaha Sidrana.Ako se neko prepozna kao autor neke od priča neka halal i neka zna da mi nije bila namjera izostaviti bilo čije cjenjeno ime, ili zanijekati autorstvo.

Obikuša

Bijaše u bega mlad sin na ženidbu, pa odlučiše da je vrijeme da se ženi. Zaprosiše i isprosiše nevjestu, i otpoče priprema za veliko slavlje. Sva je nahija[1] pričala o tom događaju, i pitala se kakva li će biti mlada begovica. Dođe i taj dan. Odoše svatovi po mlâdu, i hairli je dovedoše u begove konake. Niko od puka ne bijaše na svadbi, izuzev jednog starog čurćibaše[2] koji je pozvan kao predstavnik esnafa[3]. Nakon svadbe skoliše ga svi da im kazuje kakva bî svadba, kakva je mlâda, kakva bî sofra... Starac je odgovarao kratko i šturo da je sve bilo ponabas, i jelo i pilo i orma[4] i posluga.

[1] Opštinsko područje (tur. okrug)
[2] Predstavnik krznarskog zanata
[3] Zanat
[4] Oprema za konja

- A kakva je bila mlâda i kako je obučena? – upita neko.
- Eh, mlâda nabas. Sva u srmi i kadifi[1], baš plaha.
- A kakva bi obikuša?[2] – opet će radoznali pitac.
- E, obikuša došla gologuza.

Svijet se zgranuto zagleda, pa neko reče:

- Pa kako pobogu gologuza?
- Pa eto lijepo, sva obučena u svilu, pa ona svila onako pada po njoj, pa više otkriva nego pokriva – odbrusi čurćibaša i završi razgovor.

Ne prođe ni hefta[3] dana, a u čaršiji se razglasi da je mladi beg vratio mlâdu, a ostavio obikušu. Eto helem, i to biva.

---

[1] Vrste platna
[2] Obikuša-djevojka koja je dolazila sa nevjestom na par dana
[3] Sedmica

Dimarina

Kasna je jesen, i babo me je poveo kod djeda na selo. Ljeto je bilo izdašno, amidže, strine i tetke vrijedni, pa dedo poručio da se dođe po zimnicu. Ja sav sretan ne odvajam se od svog dragog dedana ni za tren, a on obilazi magazu, hambar[1], pa štalu, i na kraju još provjerava da li je pušnica za meso hazur[2]. Za nas je odvojio toliku gomilu da mislim da će babuki trebati kamion, a ne auto.Jabuka, krušaka, graha, suhog voća, krompira, nekoliko tikava, malo sira, pekmeza. Čini mi se biće za tri zime, a ne

[1] Spremnik za žito
[2] Spremno, pripremljeno

za jednu. Taman što je završio obilazak zove nana:

- Vejsile, hajd u kuću, evo doš'o muhtar[1].

Dedo krenu, a ja ga ne popuštam. Uđosmo u kuću i on se srdačno "ispita" sa starinom njegovih godina.

- Pa dobro mi došao Alijaga. Kojim dobrom?

- Vala sam došao da ti kažem da sam ti odredio dimarinu za ovu godinu. Tebe pada jedan metar drva, a ako dodaš još, to ti je na volju. Nadam se da će biti i jedan čejrek[2] stelje[3], a i malo suha voća za hošafa[4]. Staru insanu malo hošafa i komad hljeba obrok.

- Jašta muhtaru nego će biti, a sada da mi popijemo razgovorušu, jer nisi mi odavno bio.

---

[1] Seoski upravitelj
[2] Četvrtina
[3] Suho ovčije meso
[4] Kompota

Ja malo začuđen što dedo ovom čovjeku iskazuje ovoliki "ićram"[1], jedva čekam da ode da pitam dedu ko je taj i otkud mu pravo da dedi određuje šta će mu dati. Nakon kahve i jedne duhanske, gost zaiska izun[2] da ide, jer mora obići još nekolike kuće. Dedo ga srdačno isprati do vrata, uz obećanje da će dogovoreno u najkraćem roku biti dostavljeno.

- Dedo, ko je ovaj, i šta mu je to dimarina?

- Eh sine, to ti je Alijaga Kutub, naš muhtar. On se brine i onako i krišom i javno provjeri kome u selu presipa, a ko nema ni potrebno. Dosta je ljudi u potrebi, a zbog stida ne bi zaiskali kad bi pomrli. Eh tu ti naš dobri muhtar vidi iz čijeg dimnjaka dimi, a iz čijeg ne dimi, pa kad snimi situaciju razreže nam, koliko ko može pomoći, pa to krišom dostavi na adresu gdje treba. Dok je 'vakih ljudi neće bit' kijameta.

Nisam baš dobro razumio dedu, ali sad kad sam i ja haman dedo, i kad vidim kako se ljudi otuđuju, razumijem, i ostaje mi samo žal za tim

---

[1] Počast
[2] Dozvola

divnim vremenima, i da se dovom sjetim tih ljudskih gromada. Rahmetullahi alejhi rahmeten vasijah[1].

---

[1] Da se Allah smiluje i njemu i nama

Pô ahbaba

Imao neki čovjek sina jedinca koji se zamomčio. Iako je otac učinio sve da ga lijepo odgoji i uputi, sin je sve češće izbivao do kasno, a ponekad i svu noć ne bi kući došao. Jedno jutro otac upita:

- Sine moj, gdje ti to tako često izbivaš?
- Pa eto, hodam sa ahbabima.[1]
- Kakvi aman, tvoji ahbabi, ja ostario, pa imam samo pola ahbaba.
- Kako to? – upita ga sin.

[1] Prijatelji

- Pa eto, vidjet ćeš. Hajde dovedi, iz ahara[1], jednog dobrog ovna u avliju.
Sin posluša, dovede ovna, a otac ga zakla nasred avlije, pa ga stavi u jednu veliku kostretnu[2] vreću i zaveza je.

- Eto sine hajde sad do svojih ahbaba, pa im reci da je babo u huji, ubo nožem komšiju na mrtvo u avliji, pa da ti pomognu da se kotarišeš leša.

Posluša sin oca i ode, ali nakon duga izbivanja, kad je noć već dobrano pala, vrati se sam. Niko od ahbaba, nije htio da se petlja u takvu rabotu.

- Hajde sine sad, do onog mog pola ahbaba, pa mu ispričaj isto.

Došavši na naznačenu adresu, momak zakuca halkom po vratima, a na pendžeru se pojavi,

---

[1] Štala, tor
[2] Vreća od grubog platna od konoplje

muška glava. Kako je prepoznao mladića, nabrzinu otvori vrata i uvede ga u avliju, pitajući ga odkud on u ta doba. On ispriča, već pripremljenu priču, a očev drug, mu reče:

- Hajde ti i čekaj me u vašoj avliji, a ja ću brzo, samo da se obučem.

Ne prođe malo, a očev ahbab, se pojavi u avliji, pa upita momka, gdje mu je babo.

- Babo je otiš'o do potoka, i rekao da i mi tamo dođemo.
- Hajde ti mene uprti, i operi avliju, a ja i babo ćemo, ovo riješit.

Rečeno-učinjeno. Ahbab se zaprti, do potoka, gdje je njegov prijatelj već naložio vatru, i pripremio ražanj. Zapanjenom ahbabu reče da spusti vreću, a sinu koji ga je krišom pratio, reče:

- Eto vidiš sine, šta znači, imati pola ahbaba.

Šenluk

Svake godine po aliđunu[1], kad je koševina već gotova,na Hadži Bešlijinoj ćupriji se oteferiči i to tri petka zaredom. Sakupi se tu i staro i mlado iz Kreševa, Fojnice, Visokog pa i izdalje. Oni koji su bliže dolaze pješice, ko je izdaleka arabom[2], a oni bogatiji i kočijom. Iz daljih krajeva pođe se za mrklog mraka, a što je selo bliže Ćupriji polazi se iza sabaha ili kad sunce odskoči. Kako ko dolazi tako smješta konje i kola, zategne vintu[3],položi konjima hranu. Mlađarija se odmah razbježi da vidi čega sve ima na

[1] Drugi dan augusta
[2] Pokrivena konjska kola
[3] Ručna kočnica za konjska kola

stolovima, pa makar ništa i ne kupili, i da li je ringišpil gdje i prošle godine. Momci i djevojke polahko hodaju cestom zagledajući ima li ko poznat i hoće li im šta zapeti za oko, a možda se vidi i neka prošlogodišnja simpatija. Nane i dede ostanu da čuvaju kola,a muževi pohitaju da kod Ize lončara kupe dva bardaka[1]. Jedan je za vode , a drugi, bezbeli za klozeta. Svako ko imalo drži do svog nama i rza[2], kad pođe na teferič,ubaci na kola malo okoraka[3], dva-tri direka[4],koji ekser, pa čim se stigne na odredište prva je zadaća skovati klozet, da se ne bi po svjetskim kukuruzima išlo porad sebe. Obično bi Imamovići ili Jaramazi odredili na svojoj livadi gdje je najzgodnije postaviti redove rahatnica[5], da ne budu daleko od vode, a ni preblizu teferičlijama. Pored hladne i bistre Fojnice prostrle bi se ponjave,a u vodu stavila šiša rakije za akšamluka[6], da se dobro rashladi. Svak

[1] Glinena posuda za vodu
[2] Čast i ponos
[3] Neobrađena poluobla daska (otpad u pilani)
[4] Drveni stub
[5] Klozet
[6] Večernje druženje uz piće i meze

je donosio svoju rakiju, a za meze se brinuo na daleko poznati kasapin[1] Galib, koji je znao najbolje uhasuliti[2] janjeće pečenje i bumbarić od iznutrica pečen u janjećoj maramici. Stariji bi učili ove mlađe da se akšamluči polahko i da treba dinar pića, a dva dinara meze. Gdje se nađe saz ili tambura tamo bi se i skupljalo najveće sijelo. Svako bi donio svoje piće, a meze se redalo na sredinu pa ko šta zahvati. Trećeg petka po akšamu, poslali bi nekog mlađeg da za pet banki kupi u seljaka sijena i da natrpa u klozet. Sijeno bi polili rakijom i zapalili, bardak bi zaplatio o direk, a akšamlije bi sejrili[3]. Otud nasta i izreka **„kad je šenluk[4] nek i hala gori“!**

---

[1] Mesar
[2] Urediti
[3] Uživati
[4] veselje,fešta

Akšamluk

Ah, meraka, još s večeri rane...čula bi se ispotiha pjesma s kraja bašče, tiho da ne bihuzuri komšiluk,a dovoljno glasno da čuju akšamlije. Babo bi pred mrak običavao mene poslati do dajdže da mu poručim da je akšamluk spreman, pa da ponese saz, a on bi sam pripremio u nekoliko malih sahana[1] mezetluke i pripremio male čašice i rakiju, bezbeli domaću. Čim bi se začuli prvi akordi i nostalgična melodija, k'o po komandi počeli bi se iskupljati akšamlije iz mahale[2], noseći svak svoje piće i prilog za meze. Ljeti, pa sve do

[1] Limeni tanjir
[2] Stambeni kvart sa pretežno privatnim kućama

kasne jeseni akšamlučilo se u bašči pod trešnjom, a zimi u mutvaku[1] pored toplog „fijakera“, na kojem bi se podgrijavala kaurma[2] i pače za meze. Osim kurirske dužnosti, imao sam i privilegiju da budem sa odraslima, ako im zafali duhana ili kakva druga potreba. Pjevale su se stare pjesme i pričale priče od davnina, a ja bih obično negdje iz prikrajka hvatao svaku izgovorenu riječ.

Jedno od takvih predvečerja posla me babo po dajdžu.

- Dajdža, rek'o babo da je akšamluk hazur[3] i samo tebe čekaju, rekoh.

- Poruči babi da je dajdža doš'o tobe[4] i da neće doć'.

Vratio sam se kući i prenijeo poruku. Babo i akšamlije nisu ništa rekli, sijelo je proteklo tiho,

---

[1] U Bosni izdvojena ljetna kuhinja
[2] Posebno pripremljene mljevene iznutrice
[3] Spremno
[4] Vratio se vjeri (Više ne pije alkohol)

ali poslije toga su sijela u našoj bašči i mutvaku bivala sve rjeđa dok nakon kratka vakta skroz ne prestadoše.

Titiz

Bio je početak ljeta i ja sam nekako izmolio majku da me pošalje jedan vikend tetki u Stolac. Majka je kupila autobusku kartu i dogovorila sa tetkom, da me neko sačeka na autobuskoj, iako sam ja insistirao da sam već dovoljno veliki da umijem i sam doći sa stanice uz Bregavu do tetkine kuće. Kako je već uveliko otpočela sezona poljskih radova, a i mlađi su morali pomagati, bilo mi je pomalo dosadno, jer se nisam imao s kim igrati. Izašavši napolje malo sam proskitao i vračajući se kući naiđoh napokon na jedno poznato lice. Jasmin, treća kuća od tetkine, moj vršnjak, i nosi sepetić pun

kasnih trešanja, alica. Potekla mi je voda iza zuba.

- Hej Jasmine, daj mi malo trešanja.

- Nedam, odvali k'o iz topa.

- E baš si titiz.

- Pa dobro daću ti desetak komada,da ne govoriš da sam titiz.

- Vala da mi daš i dvadeset, opet si titiz.

- Kako to?

- Pa eto tako, ko nije titiz on ne broji, već zagrabi pregršt, pa koliko bude.

- E kad je tako onda evo pregršt, reče Jasmin, zagrabi u sepet, a u pregršti je bilo tri trešnje.

Što kokuz zamisli...

Pošao neki kokuz[1] sa ženom u šumu da sabiru drva, pa idući, usput nađe jednu novu novcatu potkovicu.

- Eh ženo, kad bi našli još tri ovakve potkovice, pa nabavili konja, pa ga potkovali, više nebi mi nosili drva na grbači, već bi ih konj donio kući.
- Taman tako, onda bih ja mogla otići do mojih jašući, a ne pješice.

Čuvši šta žena govori, čovjek joj „priveza“ jednu šamarčinu govoreći:

- Zar 'vako oznojana i umorna konja da jašeš?

[1] Osoba koja nema ni novčića

Džabaluk

Navadi se jedan edepsuz[1] haman svaki dan svaliti Mehagi na sofru. U koja god bi doba se stavila sinija i postavilo jelo dotični na vrata k'o da je virio, a kad je već tu reda ga je ponuditi. Dotužilo Mehagi bajde[2] hraniti sojsuza[3] i sebi hašluk[4] praviti, a ni kod njega nije presipalo, pa se dosjeti da neko od čeljadi[5] stražari na pendžeru, pa ako dotični dođe u avliju, sklanjaj sofru dok ne ode. Jedan dan Mehaginica taman stavila pitu na siniju, kad stražar zavika. Začas

---

[1] Neodgojen
[2] Besplatno
[3] Bez porijekla
[4] Trošak
[5] Djeca

se diže sinija , a pitu nemajući kud gurnuše pod sećiju.

- Bujrum, bujrum, nemade kud Mehaga. Pa šta ima u tebe, efendisi benum[1]?

- Pa, vala ništa haman novo. Nego napolju plaho klizavo. Eto sinoć krenem do Rasimage na sijelo i tako se na sokaku okliznuh da sam odletio po onom ledu, k'o odavde do one pite pod sećijom.

---

[1] Moj gospodine

Hamal

Slušajući priče o ljepoti života u šeheru,mlad,zdrav ali neškolovan mladić sa sela, odluči da svoju sreću potraži u gradu. Napusti selo, a neznajući nikakva zanata, morade se prihvatiti mučnog i teškog hamalskog posla. Bilo je naporno i ponižavajuće ali još bi veće poniženje bilo vratiti se u selo i priznati svoj neuspjeh. Služio je ljudima, pokoran Bogu, zadovoljan nafakom.[1] Kako je bio marljiv i snažan, a uz to štedljiv uspio je vrlo brzo uštediti i kupiti malu udžericu[2] sa malo okućnice. Uskoro se našla i prilika za ženidbu, pa kako to biva, kupus i djete. Povećanje

[1] Nafaka-od Boga određena životna opskrba
[2] Sirotinjska kuća od jedne prostorije

porodice je iskalo i više troška i potreba, a kod hamala "dan - idara."[1] Što zaradi, to u zembilju[2] kući donese.

Jedan dan čaršija nekako pusta i nikakva posla, te jedva ugrabi jedan poslić od kojeg je uspio kupiti dva hljeba. Došavši kući dade ženi ona dva hljeba a ona ih izlomi i podjeli djeci, gunđajući kako baš nju zapade ovaj kokuz i nesoj. Uto taman zapuca top sa Tabije,[3] pa ona upita svog čovu:

- Što 'vo puca, jel' to vezir dolazi u Šeher?

- Ma jok, dave Moriće.

- A to, e pa nek' si ti meni fukara[4] i niko i ništa.

---

[1] Idara-dnevna opskrba
[2] Zembilj-pletena korpa
[3] Odbrambena kula, kamena utvrda
[4] Siromašan

Pehlivani

Jedan dan putem od istoka, dođoše u koloni goleme arabe dovodeći u Šeher cirkusante. Nema šta tu nije bilo. Gutači vatre, pehlivani,[1]sihirbazi,[2] gatare što u kuglu ogledaju,pa nake životinje i razne 'tice. Dovukli su tu i naku 'ticu iz Misira, k'o tele. Dugonogo, dugovrato, ne leti, ali što potrčat' more! Nisu se kako treba ni raspremili, kadija[3] dade fetvu[4] da prtljaju iz Šehera. Pokupiše se na brzinu i odoše

[1] Hodač po žici
[2] Mađioničari
[3] Vjerski sudija
[4] Pravnu odluku

za Visoko. Visočaci im dadoše izun,[1] a p'o Sarajeva ode u Visoko da ih gleda. Onaj sihirbaz ljudima dok si rek'o šta bi izvadi iz džepa takulin[2] i otkopča sahat s lanca, pa kad im vrati oni hajran. Sve to bi svjetu smješno, ali kako je to upratio i neki hrsuz, dok su gledali pehlivane hoće li koji okinuti sa razapete žice, opuh'o mnogi svjet, ali nije nikom ništa vratio pa im prisio i smjeh i cirkus.

[1] Dozvola
[2] Novčanik

Baksuz

Služio kod bega Bašića neki Mujo iz Čeljigovića, a bio plaho trapav. Ne prođe dan, a da kakav zijan ne napravi . Šta god u ruku uzme ispadne mu, pa se za njega govorilo da je toliki baksuz[1] da bi i sjekiru pokvario. Beg opet dobrodušan nije ga plaho ružio i sve je okretao na šalu. Jedan dan naumpadne begu da napravi lakrdiju sa Mujom. Naredi momcima da sabahile stave jednu kesu dukata na most kud dolazi Mujo, i da paze na njegovu reakciju. Rečeno učinjeno. Postaviše kesu na put i sakriše se, a kad naiđe Mujo prođe pored one kese i ni mukajet,[2] a samo što nije nagazio na nju. Momci pokupiše pare pa pravo begu i ispričaše mu šta su vidjeli.

---

[1] Nespretnjaković
[2] Ne reaguje

Naredi beg da dovedu Muju, pa kad ga dozvaše, upita ga kako je jutros došao na posao i dali je šta neobično primjetio?

- Pa eto begefendija kad me pitaš reći ću ti pravo. Baš se ja jutros pitam kako ćorav insan ovariše[1] put, pa kad sam izaš'o na ravan pred saraj zažmirim i dobar komad prohodam bez hile.[2]

- E vala si baš baksuz, reče mu kroz smijeh beg.

[1] Pogodi
[2] Štete,u žargonu može značiti i bez pakosti

Bestilj

Jesen. Počeli bestilji. Mirišu i sokaci i avlije. A bilo je i bašči i šljiva. Svaku večer bestilj[1] i sijelo. Okupi se mahala, i stari i mladi. Mlađi miješaju bestilj u haraniji,[2] a stariji sjede okolo, gledajući kako jedna po jedna cjepanica nestaje, a plamen obasjava unaokolo. Zasvira harmonika, kolo se uhvati. Igraju mladi, a i poneko stariji zaigra. A bogme im više smeta nego što igra. Jedan dan Esedaginca upita sijedog da ode na bestilj u Zejnilaginih. Odobri joj. Ona ode, a Esedaga osta u kući sjedeći na sećiji. Sin Meho sjedi kraj svoje žene. Donijela na svijet sina, pa

---

[1] Gusti džem od šljiva
[2] Bakarni kotao

u halvatu[1] na dušeku leži. Prođe neki vakat, vrati se Esedaginca. Sjede naspram sijedog, a u Mehu gleda.

- Moj Meho, plaho bijaše u Zejnilage na bestilju. Bukadar[2] naroda bijaše, a i harmonika, pa se kolo ufatilo niz čitavu bašću, a što bijaše jedna cura, nagledati se ne mereš. Lice ko ćage,[3] kosa crna, pletenice joj niz leđa, a igra, nogom zemlju ne dotiče. Što mi je žao što ti ne ode na bestilj. Mislim ja, moj Meho, što nisi ovde da je vidiš, ma prežalit ne mogu.

Sluša Meho, sluša, a mavi halka[4] mu se ufatila oko usta. Reda mu je šutjeti jer se roditelju ne preporiječi. Nevjesta, blijeda i jest, pa još blijeđa postade, ko za sebe, tiho prošapta:

- Da Bog dâ pa po tvom halvatu hodila.

Esedaga sluša i mahnu rukom:

---

[1] Sobica
[2] Mnoštvo
[3] Bijeli papir
[4] Modri krug

- Jami[1] sijeda, jami.

Ali ona i dalje fursati,[2] ne prestaje. Pomaknu se Esedaga, a misli mu krenuše.

- Ja pogana jezika. Odkud taj otrov izbija. A nije joj prvi put, da joj jezik ko zmijski palaca...I opet:

- Sijeda jami.

Ali ona ne prestaje. Esedaga se okrenu polako:

- Baš veliš taka cura. To je biva ljepota. A znaš li čija je?

- Raspitala sam se, Smajilagina, što u Alage hizmećari.[3]

- A bil' ti sijeda isprosila tu curu?

Esedaginca se podignu, zamahnu glavom:

---

[1] Ne pričaj koješta, umukni
[2] Bezobrazluk, drskost
[3] Služi, obavlja teže i prljave poslove

- A sijedi, bih, što ne bih, znaš da je sve kako ti kažeš.

Esedaga rukom iza pojasa, izvadi ćemer,[1] odbroji nekolko dukata, i zamota u čevrmu.[2]

- Hajde odma' sijeda, i ponesi fenjer da gdje ne potučeš.[3]

Esedaginca se zagrnu bošćom, u ruci dukati, samo što ne poleti.

- Hajde isprosi je...ali za mene.

Ču Esedaginca, ne može da povjeruje, pao mrak na oči, a noge zadrhtaše. Krenu lagano kroz hajat,[4] pa niz basamake polakše, nadajući se da će je Esedaga vratiti. Ali ništa. Samo zavika:

- Sijeda, privest ću je kroz heftu.

---

1 Kožna kesa za novac

2 Maramica

3 Zapeti. pasti,nenamjerno udariti nogom

4 Predsoblje

Znao je da će je otac dati. Dotužila mu sirotinja, a u Esedage se presipa. Kroz heftu svatovi. Dočekala ih Esedaginca, nema druge. Krenu glas po mahali. Doveo Esedaga ženu na ženu. Krenu glas niz Vrbanjušu, pa čaršijom, pa uz Bistrik, Pehlivanušom niz Hiseta.

- Doveo Esedaga ženu na ženu. Što li? Šta mu bi? K'o bi se nado.

Nema odgovora. Doveo Esedaga inoču[1] svojoj ženi, i vremenom polahko presta govor. Zaboraviše. Iduće jeseni, opet bestilji....

[1] Druga žena, uz prvu, u jednom braku

Kušanme

Kako je jesen bila neobično lijepa i pitoma, zaredaše kušanme.[1] Ne bi prošla hefta, a da ne bijaše upriličena jedna, dvije, a ponekad i tri kušanme. Tom prilikom su bivšim šegrtima, koji su izučili zanat, na svečan način bili pripasivani peštemalji,[2] poslije čega su proglašavani za kalfe,[3] dok bi poneki kalfa bio prevođen za majstora. Mnogim prisutnim bi udarile suze na oči dok bi ćehaja[4] novim kalfama davao očinske savjete kako trebaju pošteno raditi i zarađivati,

[1] Svečanost završnog ispita-matura
[2] Ogrtač-kecelja znak majstorluka
[3] Majstor koji nije još samostalan
[4] Gradski upravnik-gradonačelnik

a majstora, koji im je dao hljeb u ruke, uvijek poštivati. Nove kalfe bi onda prilazile svojim majstorima, ljubili ih u ruku, i darivali čohom,[1] dok bi novog majstora, koji je trebao da otvori svoj dućan, drugi majstori darivali halatom i ostalim, kako bi lakše stao na svoje noge. Nakon darivanja, neki od šejhova[2] bi proučio dovu[3] i uputio savjet novim kalfama:

- Poslušajte me iz sveg srca i primite ove moje nasihate.[4] Ne izlaz'te iz granica šerijata, ne slijedite šejtana, ne ostavljajte namaza, poštujte majstora, i ne odgovarajte starijim. Ne iznevjer'te one koji su vam dali hljeb u ruke, ne svjedočite krivo, jednom rukom radite za sebe, a drugom za sirotinju, pa ćete ako Bog da naći sreću i spas i ovoga i onoga svijeta... Tako zarađujte, a harama se k'o vatre čuvajte. Ako morete tako raditi, onda radite, a ako nemerete, ostav'te zanat, jer ću vas ja tužiti na Sudnjem danu.

---

[1] Valjano sukno za odijelo
[2] Vjerski velikodostojnik
[3] Molitva, molba Bogu
[4] Savjeti

Poslije toga bi nastao teferič koji bi trajao po dva-tri dana, a nekad i po heftu. Teferičilo bi se obično na Koriji, na Kozijoj ćupriji, na Zmajevcu, Ophodži, na Pišćivodi, ili pod Trebevićem. Donosile su se pite i baklave, pekle halve, okretali janjci i varili šareni pilavi, koji su bili osobito mešhur.[1] Ko god bi izbio, pa bio zvan ili nezvan, bio bi lijepo dočekan, pogošćen kahvom, jelom i duhanom. Teferičilo se i dan i noć kraj razapetih čadora, dok su dućani dotičnog esnafa[2] za to vrijeme bili zatvoreni. Što je koji esnaf bio ugledniji i brojniji, to su i kušanme bile čuvenije i bogatije. Sazlije su sitno meraklijski kucali, a ni noću se kraj zapaljenih vatri nebi mirovalo. Samo bi se po malo dremnulo, pa se opet diglo i nastavilo. U dan se bacalo kamena s ramena, skakalo iz ćusteka[3] i iz zatrke, trkalo se u zavezanim vrećama, skakalo na mijeh[4] i puzalo uz direk[5] namazan lojem, na čijem je vrhu stajao

---

[1] Ukusni i nesvakidašnji
[2] Skup istih zanata npr. kovači ili opančari itsl.
[3] Iz mjesta
[4] Napuhana kozija koža-kožni balon
[5] Drveni stub

boščaluk. Kako god bi neko od skakača, odskočio od napuhanog mjeha, pa posramljen hegnuo[1] u travu, ja sletio odozgo sa direka, svi bi udarili u smijeh. U sumrak sve nekako utihne, samo vatre veselije buknu, a utom se javi i krneta.[2] Stariji se prisjete mladosti i s uzdahom se vrate davnim uspomenama, a mlađarija u mislima hrli pod pendžere stiskajući oči k'o mušepke.[3]

---

[1] Postranice pao svom težinom
[2] Klarinet
[3] Mrežasta zaštita na prozoru od tankih letvica

U zanatlije zlatne ruke

U onom starom vaktu bijaše u cara veliki vezir, pa živio onako vezirski. Bijaše vrlo uman i ovladao je dobro ilmul-kelamom,[1] tefsirom,[2] sintaksom i drugim znanostima pa bio caru od velike pomoći. Carevina bogata, narod zadovoljan, svi rade svoj posao, ma milina. Odluči tako naš vrli car jednoga dana da pošalje vezira u kršćanski vilajet,[3] da tamo vidi kako oni žive i da ga o tome podrobno izvijesti. Rečeno, učinjeno. Vezir se ukrca na jedan trgovački

[1] Vještina govorništva
[2] Objašnjenja kur'anskih ajeta
[3] Zemlje-države

brod, i otisnu na put. Tamam što su se odmakli jedan dan od grada, navukoše se tmurni oblaci, zafijuka vjetar i podiže se strašna oluja. Valovi su nosali i bacakali brod i to potraja nekoliko dana, dok ga napokon oluja ne natjera svom snagom na neki sprud i razbi u komade. Svi se putnici osim hudog vezira utopiše, a njega jedan val spodbi i izbaci na obalu. Ko zna koliko bi tu ležao i kako bi sve završilo da na njega tako polumrtva ne nabasa neki siromašni ribar, koji je je stanovao tu u blizini. Vidjevši brodolomnika, on ga uprti i odnese u svoju kolibu, gdje ga je dovranisao[1] i njegovao koliko je znao i mogao. Nakon nekoliko dana kada se je brodolomnik pridigao, ribar mu reče da i nije baš u stanju da se dalje brine oko njega, jer je kod njega dan i idara, a gost i riba, kažu, četvrti dan se usmrde, te da traži sebi kakva selameta. Vezir mu objasni da je on visoki dužnosnik carski i da je ribar dužan da mu ugađa dok on ne ode na dvor, i da će on za taj trud biti bogato nagrađen. Ribar objasni brodolomniku da nije

[1] Dozvao svijesti

nikad čuo ni za njega ni za njegovo carstvo, i da je on zaista car glavom i bradom to mu ovdje ne vrijedi ni malo. Vezir ode do grada pokušavši na sve strane da dokaže ko je i šta je, ali su ga svugdje samo ismijali i ne imavši kud, on se opet vrati svom spasitelju. Ribar bijaše merhametli pa ga opet primi, ali mu dade uslov da počne nešto svojim rukama raditi, pa da se može sam izdržavati.

- Kako ću ja raditi, kad nikad u životu nisam ništa svojom rukom načinio, niti sam imao potrebe.
- Od sad ćeš morati, reče njegov dobročinitelj pa ga strpljivo poče poučavati kako da pravi hasure[1] od palmove like,[2] i da plete korpe od pruća.

Kako kažu, pametnom je i išaret[3] dosta, prihvati se naš junak posla i vrlo brzo ovlada tehnikom pletenja, pa je jednom sedmično išao na pijacu i prodavao svoju robu. Dio novca bi potrošio na

---

[1] Prostirka
[2] Konopac od palminog vlakna sličan kudjelji
[3] Znak,u smislu namignuti ili pokazati glavom i sl.

hranu, nešto malo dao domaćinu, a ostatak ostavljao na stranu. Nakon godinu dana sakupio je nešto sermije,[1] pa odluči da se ukrca na neki trgovački brod, nebi li ploveći od mjesta do mjesta Bog dao da nabasa na svoje carstvo. Dogovorio je sa jednim kapetanom da se ukrca na njegov brod, a da radeći manje zahtjevne poslove doplati svoje putovanje. Putujući tako izvjesno vrijeme, brod uplovi i u njegov rodni grad. Nasta veliko veselje jer se eto, već ožaljeni vezir pojavio živ i zdrav nakon toliko vremena. Ispričavši tako svoj doživljaj sultanu, reče mu i kako je malo hajra imao od svog znanja ilmul-kelama i apologetike, i da ne bi ribara da ga zanatu nauči, ko zna šta bi sa njim bilo. Od te priče i sultan uze ibret,[2] pa od tog vakta i sultani, osim ostalog uče i zanat, pretežno zlatarski.

Što se tiče vezira, kako je imao kćer na udaju, tako počeše pristizati ženidbene ponude sa raznih strana, ali je on postavio jedan uslov. Ko

---

[1] Gotovine
[2] Pouku

god od prosaca dođe, mora znati nešto napraviti svojom rukom. Kako ljubav nije paradajz, najzagrijaniji od svih prosaca nauči da djelja drvene kašike. Kada je donijeo kašike i pokazao kako ih pravi, vezir mu uz blagoslov dade kćer, pa su živjeli bezbeli sretno i berićetno sve dok nije došla Rušiteljica Užitaka.

Marifetluk

Obilazeći imanje nakon strahovita tufana,[1] mladi seljak nađe gdje je vjetar izvalio jednu staru bukvu, a pod korijenom otkrio, ko zna kad zakopan ćup. Raskopavši malo izvadi ga i sav sretan ugleda u njemu nekoliko ogri[2] dukata. Radost bi kratka vjeka i ustupi mjesto zabrinutosti. Kako i šta raditi sa ovom sermijom, a da se ne sazna i raščuje. Ako saznaju komšije i rodbina neće doteći svima kad bi još triput toliko bilo, a o hrsuzima[3] i vlastima i da ne razmišlja. Hem bi mu oteli, hem bi još

[1] Vrlo jak olujni vjetar
[2] Niske,đerdani
[3] Lopovi

bjen bio. Odlučio je da šuti o svemu i mudro, pomalo troši i da o svemu kaže samo ženi. A šta ako ona negdje izlane? Nakon kratkog dumanja dosjeti se. Ode hitro do čaršije pa kupi friških đevreka,[1] jednu kilu pastrmke i dva fišeka bombona. U povratku na jednu mladicu u njivi pokiti koncem šećerke, pa kući. Došavši kući dogovori sa ženom da sutra rano idu orati. Ujutro su poranili, upregli konje u zapregu i krenuli. Kako je žena sjedila odzada u kolima čovjek krišom baci u zrak đevrek koji pade k'o s neba pravo ženi u krilo. Ona se iznenadi, a čovo joj reče da se zahvali Bogu na berićetu.[2] Još je nekoliko puta ponovio trik sa đevrecima i sam se kanom čudeći. Kad dođoše na njivu imaju šta vidjeti. Mlada breza rodila bombonama. Skoči muž s kola te „pobra" bombone i počasti se sa ženom. Kako su počeli sa oranjem, samo što je zaorao prvu brazdu naš junak ispusti u nju onu ribu pa sav „ hajran"[3] dozva ženu.

---

[1] Vrsta peciva u obliku slova O
[2] Božiji blagoslov
[3] Jako zaćuđen,osupnut

-Draga moja, vidi šta izorah. Nego kad nas Bog dragi 'vako počasti, leti
kući pa nam ovu ribu spremi za fruštuk.[1]

Rečeno učinjeno. Kad je žena donijela jelo on joj ispriča i za dukate i reče joj da za živu glavu nikom ne govori o tom. Međutim žena ne izdrža već ispriča u povjerenju najboljoj drugarici. Za par dana eto na vrata zaptija.[2] Dozvaše domaćina pred kuću pa će jedan od njih bez okolišanja:

- Gdje su dukati? Govori jer sve znamo,a tvoja žena je jemin.[3]

- Ama ljudi gdje se vi za ženskom pameti povodite. U mene je žena malo ćuruk[4] u glavu pa svašta izmišlja. Evo ću je dovesti pa se i vi na svoje oči uvjerite.

Rečeno, učinjeno. Dozvavši ženu muž je upita:

---

[1] Doručak
[2] Nekadašnji policajci
[3] Svijedok
[4] Invalid

- Ženo evo ovi ljudi došli da traže nake dukate koje sam ja ko biva našao pa im ti reci kad i kako ih nađoh.

- Pa znaš onaj dan kad smo išli orati, a đevreci padali s neba, kad smo ono ubrali one bombone s' breze i kad si nam izor'o onu ribu za fruštuka, to je oni dan bilo,reče ona.

Zaptije vidješe s kim imaju posla te se izvinuše domaćinu i odoše neobavljena posla, a seljak se Bogu zahvali na marifetluku[1] i lijepoj pameti.

[1] Vještina,spretnost,prepredenost

O marifetluku još jedna

Neki mladić iz Šehera ode na naukovanje u Stambol.Proveo je kod svog šejha punih osam godina i dobro izučio nauk, te dobio idžazet[1] da i on može druge poučavati. Kad mu je uručio diplomu,šejh predloži svom učeniku da ostane još jednu godinu s njim da ga nauči marifetluku. Momčina se lijepo zahvali, ali ne pristade,pravdajući se da je poželio kuću i toprak,[2] a da njemu marifetluk nije ni potreban.

Na putu kući potrefi se na džumi u nekoj varošici, gdje je imamsku dužnost obavljao neki

[1] Dozvola
[2] Zavičaj

priučeni hodža. Shvativši da „hodža“ lupeta s brda s dola,(a narod ionako na razumije arapski) proradi njegovo „Ja“ pa iza završene „hutbe“[1] ustade oštro protestvujući.

- Narode, kakav vam je ovo hodža? Pa on pojma nema,lupeta besmislice.

- A ko si ti mladiću, upitaše ga prisutni.

- E, ja sam taj i taj, pa sav važan izvadi diplomu, a na njoj muhur[2] k'o gurabija, pa pokaza prisutnima.

Kako je to mahom bio nepismen svijet, diploma im nije bila nikakvo mjerilo , pa zatražiše od momka da dokaže nekako da je pametniji od njihovog hodže. On bezbeli pristade na to i dopusti da hodža probere Ispit za njega. Hodža mu dade komad uglja i reče da na jedan zid što god bolje znadne napiše kaligrafski „krava“ (Al-Baqara).

---

[1] Propovjed petkom
[2] Pečat

- Ništa lakše, reče momak i dok reče šta bi, levha[1] bi ispisana.

Hodža uze od momka onaj ćumur, pa na suprotni zid nacrta kravu, i zatim upita prisutne:

- Šta je ovo?

- Krava, rekoše uglas.

- A šta je ono tamo, pokaza na levhu?

- Eh, to ne umijemo kazati, harfovi[2] neki, ali se ne da lahko čitati, rekoše.

- Eto momčino, toliko o tvojoj školi, reče hodža, a mladić posramljen nalijevo krug, nazad u Stambol svom šejhu.

Brzo prođe i ta godina pa naš novopečeni marifetlija odluči da oproba svoj novi nauk na istom mjestu gdje je prošli put bijaše osramoćen.

---

[1] Kaligrafski umjetnički ispis arapskih slova
[2] Slova, znakovi

Za ovu priliku je pustio da mu brada poraste,kupi i skupocjen kijafet[1] i fes, pa pravo na džumu. Hodža je kao i obično nešta pričao, a niko ga nije razumio,ali su svi obratili pažnju na pridošlicu koji je (namazavši oči lukom),plakao “iza glasa“. Kad završi džuma momak se izvinu džematlijama zbog bihuzurluka koji je izazvao njegov plač i reče im:

- Halalite braćo, ali ja 'vakav ders[2] još ne čuh iako sam u Stambolu sve uleme što ima slušao. Da vi znate kakvog imama imate. Evo ja ću prvi prići da mu ruku poljubim, i iz njegove mubarek[3] brade dlaku iščupam za svoju osobitu sreću i napredak.

Rekavši to skoči do hodže, a svijet za njim obori hodžu i svu mu bradu počupaše, dabogda da je svima po dlaka dopala.

---

[1] Svečana dolama ,odora,znak učenosti,
[2] Predavanje
[3] Blagoslovljene

Mudri handžija

Desi se tako u jednom hanu da je na konaku pokraden jedan od musafira.[1] Kako niko nije iz hana izlazio, jer se preko noći držao zaključan, to logično bi da je hrsuz[2] još tu. Svi bijahu pretreseni ali para nigdje. Handžija ne dade da se vrata otvore dok se krivac ne nađe. Naredi da svi imaju ostati još jedan konak, a on će uz jedno čudo božije naći lopova. Kad pade noć handžija iskupi musafire i svima podjeli po jednu šipku od metar dužine.

[1] Gost
[2] Lopov

- Ovo su šipke koje uz božiju pomoć kazuju. Kod koga budu pare njegova će šipka do ujutro porasti tačno za desetinu. Sad svi na konak ,a šipka će ujutro pokazat hrsuza.

Kako je noć odmicala, a san se prikradao hrsuz odluči da skrati svoju šipku za desetinu,pa neka ona raste, a on će mirno spavati. Međutim kad su ujutro uporedili šipke nađoše da je njegova kraća.

Sepet zemlje

Imao je neki zemljoposjednik golemo imanje ali je zameračio na jedan komadić čaira[1] pored vode, koji mu je usto i djelio jednu veliku njivu na dvoje. Kako je to bio imetak neke udovice on joj ponudi neku bijednu sumu, na šta ona bezbeli ne pristade. Ode vlastelin do sudije sa dva lažna svjedoka, i hedijom[2] za sudiju, te začas utanačiše da onaj čair po zakonu pripada njemu. Kad je saznala udovica za sramnu presudu uze jedan sepet[3] i lopatu pa pravo na njivu. Došavši na njivu zateče novopečenog gazdu, pa ga zamoli da joj dozvoli nakopati

[1] Livada
[2] Poklon
[3] Velika košara od pruća

jedan sepet zemlje,da ponese kući za uspomenu. Da je udobrovolji on joj dozvoli, a kad sepet bi začas napunjen udovica zamoli gazdu da je zametne. Potegnu on sepet ali ne može ga ni pomaknuti.

- Šta bî komšija, upita udovica?

- Pa eto ne mogu da podignem, previše je težak, reče.

- A šta misliš kako će ti biti teška ova njiva na Sudnjem danu,a ti znaš dobro kako si do nje došao?

Nafaka

Bijahu dva fukaraša[1] pa svaki dan hodajući po čaršiji jedan bi govorio, Bože pomozi, a drugi care pomozi. Čuo je car kako oni mole pa naredi kuharu da umjesi jedan hljeb i da u njega prije pečenja natrpa podosta dukata. Sutradan kad su ona dvojica prolazili car po slugi posla onaj hljeb onom što je muradao[2] na cara. Dobivši hljeb on primjeti da je težak, pa pomislivši kako nije dobro pečen ponudi ga svom drugu za dvije pare. Ovaj jedva dočeka, isplati ga, pa pohita kući jer njegovi već par dana hljeba nisu okusili. Sutradan pored saraja prođe onaj što išće od cara opet vičući care

[1] Fukara-siromah, prosijak
[2] Murad-želja

pomozi. Ču to car pa naredi da ga dovedu, da ga ispita šta uradi sa onolikim parama za jedan dan. Kad saznade za njegovu trgovinu reče:

-Zaista kome Bog daje, taj i ima.

Halal nafaka

Pričalo se da je nekad u onaj rahatni vakat, kad bi ko htio ići na hadž mjenjao svoj novac kod brice,[1] jer je kod njega k'o biva halal nafaka. Ljudi su danima obilazili berbernice i svoj novac mjenjali za istu količinu novca iz bricina pazara. Kako je moj dedo bio brico upitao sam ga da mi objasni taj običaj ako je bio stvaran, a ne „čaršijska“, kako to najčešće biva.

- Pa eto, kad već pitaš reći ću ti, reče mi dedo. Nekad kod brica nije bilo cjenovnika pa su ljudi davali onako od srca ,koliko je ko mogao halaliti. Bogat više, siromah manje, a ja sam kad nemam puno posla, znao čaršijske hamale[2] i mazlume[3] ošišati i podbričiti besplatno. Za cekera je vazda bilo,a nafaka je bila berićetli jer

[1] Berber,frizer
[2] Nosač
[3] Lude, čaršijske budale,

je sa halalom zarađena. Znajući to, svjet je dolazio da promjeni pare da im biva budu halal. Ja ne znam mogu li se tako pare ohalaliti, ali sam svakom ko mi je došao promjenio,moleći dragog Boga da im ukabuli.[1] Eto danas i brice imaju cjenovnik pa niko više ne mjenja, a i narod sve manje brine jel' nafaka halal ili nije.

[1] Kabul-primljeno

Još jedna o nafaki

Bijahu nekad negdje trojica braće koji se nakon smrti roditelja lijepo podjeliše i svaki od njih se prihvati posla na svom djelu imanja. Kod dvojice starijih sve ide ko iz vode, a najmlađi i za sirovo kad uhvati ono se osuši.Izvjesno vrijeme braća ga pomagala i sokolila, ali vidjevši da je sve uzalud odustadoše.Odluči se najmlađi brat da napusti vatan# i krene za nafakom u svjet. Uze boščaluk[1] na rame, oprosti se sa braćom, pa put pod noge.Hodajući tako put ga nanese kroz šumu, pa kako mu je bilo pritužilo „porad sebe“,siđe s puta da se

[1] Zavežljaj

olakša.Računajući da bi mogao neko naići i vidjeti ga u nezgodnoj situaciji on zađe malo dublje u šumu, ali kad se htjede vratiti na put shvati da je zalutao.Kad je na kraju odustao od traženja puta, ojađen i umoran sjede pod jedno drvo da tu sačeka svoj suđeni čas.Ne prođe puno vremena, kad se pred njim, kao da je iz zemlje iznikao, pojavi neki travar. Obradovan, mladić skoči na noge i nazva selam ataru,[1] a ovaj kao da je gluhonijem ne obrati pažnju na njeg,iako je bilo očigledno da ga je primjetio.

-Šta me briga, pomisli mladić. Pratiću ga dok ne izađe na put pa kud koji...

Primakla se i noć, a stari travar nikako da izađe na put. U neko doba dođoše do neke kolibice i starac ulazeći dade znak momku da uđe. Nemavši kud, on uđe i primjeti da u kolibi osim dvije slamarice[2] u ćoškovima na zemljanom podu, nema nikakvog namještaja. Travar odnekud izvadi jedan komad suhog hljeba pa

---

[1] Travar
[2] Dušek od slame

dodade jednu polovinu svom gostu, nasuvši mu u jedan čanak[1] vode da zalije.Kako glad očiju nema, prihvati se on tvrde suhe pogače i vode.Nakon tog mršavog obroka onako izmoren leže na slamaricu i zaspa.S prvim zracima sunca, čuvši šuškanje, skoči na noge, odlučan da i dalje prati travara dok ne izađe na neki put.Tumarajući tako čitav dan šumom, ne izlazeći nigdje na put ili barem kakvu stazu,predveče stigoše pred neku brvnaru.Ušavši unutra nađoše na siniji[2] postavljenu večeru.Bijaše tu pšenična pogača, sir, kajmak, ćasa mlijeka i sahan pekmeza.Jednu polovinu kuće zauzele su drvene „sofe",na kojima su bila prostrta dva vunena dušeka.Ne obazirući se posebno na „domaćina", momak sjede, dobro se najede, pa zaspa na udobnom dušeku.Ujutro ga probudi cvrkut ptica, koje pjesmom pozdravljaju rađanje novog dana.Skoči vidjevši da je atar već ustao i da je spreman za put. I taj dan prođe kao i prethodna dva, sa razlikom što pred mrak stigoše pred

[1] Okrugla drvena činija
[2] Okrugli niski stolić

jednu lijepu zidanu kuću.Da je to gospodska kuća svjedočila je i postavljena sofra. Bijaše tu i slatkih i slanih jemeka,[1] a o bogatstvu su svjedočila i dva kreveta prostrta mehkom mirisnom krevetninom.Već naviknut da ništa ne pita naš se junak prihvati zijafeta i kad se najede, sit zaleže sanjajući o boljem životu.Jutro je već osvanulo i dan dobrano zabijelio kad našeg junaka iz slatkog sna prenu glas:

-Ustaj, davno je svanulo.

-Pa zar ti govoriš?

-Jašta nego govorim, eto i sam čuješ.

-Pa zašto si šutio prethodnih dana?

-To zato, da bi ti ibret uzeo,i da ne bi zapitkujući sve pokvario.Naime kako si vidio, u onaj prvi dan se rađaju oni kojima će nafaka biti onaka,

[1] Ukusno s pažnjom napravljeno jelo

drugi dan oni malo sretniji, a treći dan oni koji će život provesti u obilju.

-Pa kad to sve znaš bezbeli[1] znaš i kad sam ja rođen.

-Naravno, ti si rođen u onaj prvi dan.

-To sam i pretpostavio, a ima li kakva lijeka tom mom halu?

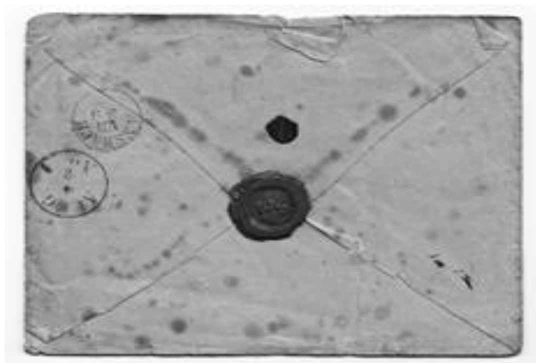
-Ima jašta.Kod tvog starijeg brata ima služavka.Vrati se svojoj kući pa je oženi, jer ona je rođena u onaj treći dan, pa će ti s njom doći i nafaka.

Završivši kazivanje izvede momka na put uputivši ga ka kući, a ovaj sretno došavši nazad uradi kako mu je rekao čudni travar,pa poživi lijepo i berićetli dok ne dođe suđeni čas.

---

[1] Sigurno

Vasijet

U onom vaktu kad su ljudi puno više pazili na ahiret nego dunjaluk, bijaše i jedan plaho bogat i pobožan insan koji je imao sina jedinca. Kako to obično biva, jedinac i materina maza, malo je vodio računa o vjerskim obavezama, a više sa društvom derte[1] razbijao. Osjetio je babo kako se primiče edžel[2] pa pozvavši sina ostavi mu vasijet[3]:

-Sine, kada umrem, ukopaj me sa čarapama na nogama, a poslje dženaze otvori vasijetnamu.

---

[1] Brige
[2] Sudbina
[3] Usmena oporuka

Došao je i vakti sahat,[1] babo preseli na bolji svijet, a sin htjede učiniti kako mu je naređeno. Čuvši da hoće oca ukopati u čarapama, imam i gasali[2] se žestoko usprotiviše i bezbeli ne dadoše, pa umotaše mejita u ćefine bez ičega kako i priliči. Nakon obavljene dženaze uze sin vasijetnamu,[3] otvori je i pročita:

-Dragi sine, eto vidiš da na ahiret ne daju ponijeti ni čarapa od dva groša, a kamoli šta više, pa zato gledaj kako ćeš onu sermiju koju sam ti ostavio utrošiti da stekneš božije zadovoljstvo i ugled kod ljudi. Na bolji svijet ćeš ponijeti samo dobra ili loša djela, a nakon smrti ljudi će te po dobru ili ne daj Bože po lošem pominjati, a svaka njihova riječ je dova.

---

[1] Smrni čas
[2] Oni koji kupaju umrlog
[3] Pisana oporuka

O vasijetu još jedna

Bijaše u gradu jedan plaho bogat čovjek koji se jako bojao smrti i smrtnog časa. Znao je da mu nakon dženaze slijedi ispitivanje od strane suvaldžija[1] u kaburu, a čuo je svašta o njima. Te strašni, te strogi, te kad počne ispitivanje čovjek ne zna ni kako se zvao na dunjaluku.
Promišljajući šta će i kako će odluči da ostavi vasijet sinovima da prvu noć u kaburu s njim provede neko živ, te da mu tako ublaži strah i olakša ispit. Kad dođe vaktisahat[2] i preseli na ahiret, sinovi nađoše za poveliku sumu jednog odvažnog hamala i dogovoriše se s njim da ga spuste da prekonači sa njihovim babom, a bezbeli će mu ostaviti roru da može normalno disati. Kad ujutro dođoše i izvadiše hamala iz kabura, a on osijedio. Kad htjedoše da mu daju zasluženu i dogovorenu nagradu on je odbi riječima:

---

[1] Meleci ispitivači u kaburu
[2] Smrtni čas

-Fala vam ljudi, ali ne treba mi vaša sermija[1]. Ja dok sam noćas dževap dao za ono što sam na gurtni[2] zaradio, evo sam objelio.

-Kako ti?

-Pa lijepo. Kad se dženaza razišla dođoše dva meleka pa kad nađoše da smo dvojica u kaburu dogovoriše da prvo propitaju mene, jer efendisi benum po mene će ujutro doći, a vaš babo će im ostati, pa sa njim ne treba žuriti.

---

[1] Novac, gotovina
[2] Hamalski konopac

O namli udavači i mudrom momku

Jedan viđen, vrlo bogat čovjek, od evlada[1] imao samo jednu šćer. Kada je prispjela za udaju, počeše dolaziti prosci sa svih strana, ali ona svakom nađe mahanu. Kada se to pročulo prestade i raspitivanje za njom, a babo i mati se golemo nasekiraše đe će im šćer ostat usidjelica. Kako po šerijatu roditelj ne može utjecati na šćerkinu odluku i izbor, babo ode do

[1] Potomstvo

jednog starog komšije kojega je sva mahala držala za dobro pametna i mudra , pa mu se izjada.

- Ti barem imaš, – reče mu dedo, veliku kuću i golem halvat, pa sazovi jedno sijelo momaka i djevojaka, možda joj se neko i svidi.

Rečeno učinjeno! Sazva babo sijelo, ali naša nesuđena mlada, jednako jordami.[1] U neka doba diže se jedan momak, pa je upita:

- Boga ti begovice, k'o bi to na priliku rećemo tebi odgovaro za čojika? Ne mogavši izbjeći odgovor djevojka odgovori:

- Pa eto kad me već pitaš, to bi mor'o biti neko ko svaki dan posti, stalno ibadeti, a svaku noć Kur'an prouči.

Na tu riječ svi se ušutiše, dok se sa dna halvata, ne javi jedan mladić.

---

[1] Oholi se

- Ja sam upravo takav kako si rekla.

Čuvši to beg brže bolje posla po kadiju, nađoše se i svjedoci i pošto cura ne mogaše pogaziti riječ, obavi se nićah.[1] Opremi babo jedinicu i otpravi sa bogatim darovima na opšte zadovoljstvo i sa velikim veseljem. Međutim ne prođe ni deset dana, eto ti mlade begovice u mehćemu[2] kadiji.

- Kojim dobrom, – upita kadija?

- Kakvo dobro, moj kadija. Onaj hrsuz i lažov, udario mi je na obraz. Sve što je rek'o, slag'o. Evo već deset dana odkako smo skupa, niti posti, niti ibadeti, a Kur'an ni otvorio nije, a kamoli cio proučio. Nego hoću da mi dozvoliš talak,[3] a da se lažov propisno kazni.

Kadija nemade kud već posla zaptije po mladoženju te ga dovedoše. Pošto mu saopšti

[1] Vjenčanje (vjersko)
[2] Mehakim šerija-mehkema, sudska dvorana
[3] Razvod braka

optužbu, upita ga ima li šta reći u svoju odbranu.

- Dragi moj, poštovani kadijo, ja sam na dersu, od tebe lično slušavao, da ko posti mjesec Ramazan, i šest dana mjeseca Ševala,[1] kao da je postio cijelu godinu, a imadem i šahide da sam to ispoštov'o.

- Dobro, to za post je uredu, a šta ćemo za ibadet? – upita kadija.

- Pa vrli moj efendija, ti si nam lično kaziv'o hadis, da ko klanja sabah u džematu, kao da je cijeli dan u ibadetu, a ko klanja jaciju u džematu, kao da je svu noć ibadetio. Eno puna džamija svjedoka, da ja sabahe i jacije u džematu nikad ne ispuštam.

- Pa i to si, efendisi benum u pravu – reče kadija, ali šta ćemo sa Kur'anom?

[1] Ramazan i ševal- mjeseci islamskog kalendara

- Pa dobri moj kadija, ti si nam prenio hadis Resulullaha s.a.v.s[1] da ko pred spavanje prouči tri putu kulhuvallahu, ko da je proučio čitav Kur'an, a evo moja mlâda može potvrditi, da za ovo vremena kolko smo skupa, nikad nisam leg'o, a da ne proučim i više od toga.

- Istinu si rekao – reče kadija, a ti mlâda svog čojeka za ruku i kući, i dragom Allahu šućur čini što nam je vol'ke olakšice dao.

---

[1] Da je Božija milost na njega

O ženskom šeru

U mnogim ajetima i hadisima nalazimo govor o ženskom šeru,[1] i o tome da ga se moramo dobro pripaziti,jer „Vi u ženama svojim i potomstvu možete naći neprijatelja, pa ih se dobro čuvajte“ (Kur'an). Žene su uvijek bile predmetom priča, ovakvih, ili onakvih, pa evo par hikaja o ženskom šeru.

[1] šer ar. zlo, zla namjera

Neće ni pred horoza bez nikaba

Priča se da su dvojica ahbaba držali trgovinu platnom i drugom robom koja se dobavljala iz Burse, pa i dalje. Jedan od njih je išao po robu, a drugi je vodio trgovinu. Doprije, u neka doba, do ušiju trgovca u čaršiji govorkanje da, dok je na putu, ženu njegovog ahbaba krišom posjećuje neki muškarac. Da bi ustvrdio da li u tom ima istine, on potajno izvrši detaljne provjere i uvjeri se na svoje oči. Dočekavši svog ortaka s puta, teška srca, pokuša obazrivo da mu kaže šta je otkrio, ali čim spomenu

nevjerstvo njegove supruge, ahbab skoči i potegnu nož rekavši:

- Sreća je da smo već godinama ahbabi, inače bih te sad ubio zbog tih riječi. Ja svoju ženu dobro poznajem i znam da nikad nije ni pred horoza izašla bez nikaba,[1] a kamoli pred muško.

Rekavši to raskide ortakluk, uze svoju sermiju i pođe kući. No kako je zrno sumnje pustilo klicu, došavši kući, posla ženu u čaršiju da mu nešto donese, a on se pope na tavan i probuši jednu rupu u šišetu.[2] Dok žena dođe iz čaršije, on je dočeka riječima, da je dobio haber,[3] da mora hitno na put, pa da mu spremi poputninu.

- Pa tek si došao, poče da se jada žena, ali spremi što joj je rečeno i isprati čojeka na put.

Izašavši iz grada, naš bošnjo skrenu u šumu, pripe konja i sačeka prvi mrak, pa se krišom vrati do kuće i pope na tavan. Dok dobro

---

[1] Veo koji pokrije ženu
[2] Drveni ukrasni strop
[3] Vijest

omrknu i svijetla po mahali se ugasiše, on kroz rupu na tavanu primjeti da u sobu sa njegovom ženom uđe azgin[1] mladac. Oprezno siđe sa tavana, uđe u kuću i upavši u sobu, jednim udarcem sablje presudi ljubavnicima i ostavivši ih tako pobježe iz grada i ne zaustavi se do Stambola. Bojeći se kazne za dvostruko ubistvo koje je počinio,jer je uzeo zakon u svoje ruke,nadao se da će u dalekom svijetu uspjeti da se sakrije od suda i da će sa novim identitetom započeti i novi život. Sa ono sermije što je imao otvori trgovinu i pokuša da što prije zaboravi stari život.

Nakon izvjesnog vremena,kroz čaršiju se začu talambas[2] i glas telala,[3]koji kazuje važnu vijest. Izašavši iz radnje naš trgovac saznade da je pokradena carska hazna,[4]te da padišah[5] nudi veliku nagradu onome ko uputi istragu na pravi trag. Razmislivši o tom,uputi se naš bošnjo

[1] Vatren,plahovit
[2] Bubanj
[3] Objavljivač novosti
[4] Blagajna,trezor
[5] Turski osmanski vladar, sultan

pravo na dvor,da proba razrješiti misteriju. Došavši na dvor insistirao je da ga primi sultan lično, jer samo njemu može reći svoj sud.

Kad je izašao pred padišaha,na upit šta je to otkrio on reče:

- Presvjetli sultane pare je pohašao veliki vezir,čuvar hazne lično.Nego ti njega malo pritegni pa ćeš vidjeti da sam u pravu .

Sultan se naljuti na ovu hilu,[1] jer mu je vezir bio k'o sin,pa naredi da hudniku udare nekolike po turu i da ga istjeraju van. No kako je i ovdje posijano sjeme sumnje,padišah pozva jednog od najbliskijih saradnika,te mu naredi da malo uhode vezira i da ga negdje malo i „pritegnu“, pa ako bude prav,dobra nagrada i unapređenje će popraviti učinjeno.

Na veliko sultanovo iznenađenje,čim su ga malo „pritegli“ vezir je priznao pronevjeru i otkrio mjesto gdje je sakrio ostatak novca. Začuđeni

[1] Potvora(pokušaj nanošenja štete)

sultan naredi da se nađe naš junak da ga nagradi, i ispita kako je znao za lopova.

Kad dovedoše hairliju on reče:

- Dragi moj padišahu. Kad sam došao u Stambol primjetio sam da vezir kada ide čaršijom nosi čizme na kojima su praporci. Upitavši komšije šta je razlog tome, oni mi rekoše da je vezir toliko bogobojazan,da nosi praporce da bi ga mogli čuti mravi i ostali sitni hajvan, pa da se na vrijeme uklone da ih bigajri hak[1] ne pogazi. Kad je pohašana hazna,ja se sjetih svoje žene što ni pred horoza ne htjede bez nikaba,pa mi se sâmo kaza.

Pošto ga je njegova velika greška izjedala on ispriča sultanu svoju priču pa završivši reče:

- Pa eto to je bilo tako,pa osudite i mene.

Na te rijeci mubareć sultan reče našem bošnji da on nije učinio prestupa, jer to se u mubareć

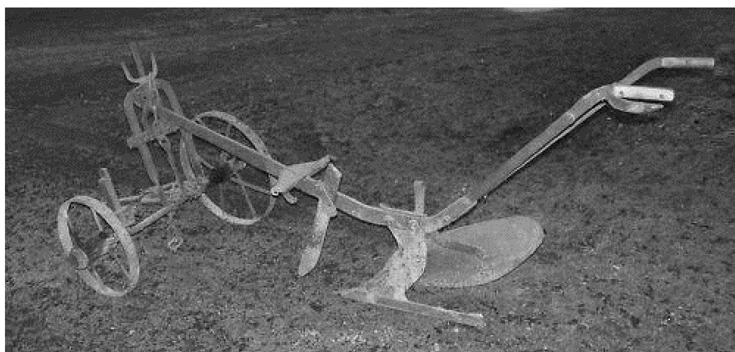
---

[1] Nedužan

Šerijatu smatra da je učinio ta'zir,[1] a ne hadd,[2] te da je slobodan da ide gdje god hoće. Uz to ga je bogato nagradio za njegovu mudrost i iskrenost,a šta je dalje bilo u hikaji se ne spominje.

[1] Odmazda
[2] Kazna

O ženskom šeru druga

Priča se da je neki čovjek bio dobar i čestit vjernik, plah komšija i za svaku pohvalu. Imao je i vrijednu i čestitu ženu,s kojom je lijepo živio dragom Bogu zahvaljivao na svim blagodetima. Kad god bi bili u prilici supružnici su klanjali zajedno (džematile), nakon čega bi muž dovu učio, moleći Uzvišenog za berićet u mâlu[1] i zdravlju. Aminajući na to, zamoli ga žena neka

[1] Imetak

moli i da ga Bog džele šânuhu[1] sačuva svakog šera , a naročito ženskog.

- Ma kakav ženski šer. To i ako se nađe u ženska , dobrom ljeskovinom se začas istjera.

Žena se ušuti , pa za poslom, a čovjek za svojim, jer bilo je vrijeme za oranje pa su pripreme uveliko tekle. Čim je ugrabila priliku, žena ode do susjednog sela gdje bijaše ribnjak, kupi jednu kilu ribe, a u povratku je zamota u repuh[2] i sakri u jedan grm na imanju.

Sutradan muž i žena poraniše na njivu da oru. Žena je išla ispred volova, a čovjek držao plug i zaoravao. U neka doba žena „morade“ porad sebe u grmlje, pa dohvati onu ribu i sakri u dimije.[3] Kad nastaviše orati ona krišom ispusti ribu u brazdu, pa „iznenađena“ pokaza mužu šta je izorao. Sakupivši ribu utvrdiše da je svježa i jestiva pa se dogovoriše da je žena spremi za doručka.

---

[1] Dž.š-Uzvišeni

[2] Korovska biljka širokog lista

[3] Vrlo široka ženska muslimanska suknja

Žena to jedva dočeka pa došavši žurno kući, sakri onu ribu u podrum, a jednu opet u dimije pa zasjede u mutvaku.

Hudi čovjek čekao sahat-dva na užinu, pa kad uvidje da nema ništa ni od žene ni od užine potegnu kući da razabere u čemu je problem. Došavši kući nađe ženu kako sjedi pa je upita šta je uradila sa ribom i što ne donese doručka.

- Kakva, bolan ne bio riba? „zabezeknuto“ će žena.

- Kako kakva, pa ona jutrošnja iz oranja.

- Da tebe nije malo sunce udarilo, pa pričaš svašta?

Ovo bî dosta da čovjek plane što ga žena pravi budalom, pa joj prilijepi šamarčinu, a ona vrišta k'o da je deru. Učas se okupi sav komšiluk,a žena jednako zapomaže:

- Ljudi pomozite, ubi me bigajri hak,poludio pa spominje naku ribu.

Kako se u međuvremenu haman smirio čovjek ispriča jutrošnji događaj, a narod ga sasluša iako sa vidljivom dozom sumnje. Žena to jedva dočeka pa njima iza leđa pokaza čovjeku onu ribu , a on vrisnu pokazavši prema njoj:

- Eno ribe vidite da je istina.

Dok se komšije okrenuše žena je već sakrila ribu pa im reče:

- Eto vidite i sami. Nego pomozite i zovite hodžu da mu oduči jer ja sama s njim neću moći izaći na kraj.

Kad i to još ču poleti čovjek prema njoj, a ona se sakri iza komšija, a oni nemajući kud, svezaše „oboljelog“ pa odoše tražiti hodžu,a ženu ostaviše da ga vezana čuva.

Kad se svjet raziđe, upita žena čo'jeka vjeruje li sad u ženski šer?

- Vjerujem ženo nego puštaj me, halal ti bio bihuzurluk što mi napravi , a ti meni halali

šamar, huja me prevari. I da znaš da ću o'sele na svakom namazu moliti dragog Boga da me čuva ženskog šera baška.[1]

[1] Posebno

O turbetima – umjesto uvoda

O tome ko je prvi i zašto počeo dizati turbeta[1] na kaburovima[2] merhuma[3] nije mi poznato, ali vjerujem, da nije slučajno, a i da nije ni šerijatski neopravdano, mada neki misle da je zabranjeno. Činjenica je da su svi oni koji su se usudili da ih ruše ružno završili, kao što je i neosporno hiljade svjedočanstava onih koji su zijaretili[4] turbeta i pritom tražili od Allaha Dž. Š. da im pomogne u njihovoj nevolji, pa himetom[5] dotičnog Allahu bliskog roba bivali oslobođeni nevolje. Sigurno je jedno, da oni koji su napustili dunjaluk čuju one koji im se obraćaju selamom i drugim govorom, i vjerovatno mogu kod Uzvišenog Allaha Dž. Š. tražiti pomoć za one koji Mu se obraćaju. Sigurna stvar je i to da će pravo šefaluka[6] kod Allaha Dž. Š. imati i

---

[1] Muslimanski nadgrobni zidani spomenici
[2] Ar. grob, raka
[3] Merhum-umrli
[4] Posjećivali
[5] Posebno postignuće kod Boga dž.š
[6] Zagovorništva

šehidi[1] i Allahovi dobri robovi. Oko ove mes'ele[2] (molitve pored turbeta) se lome koplja kod uleme, međutim to nije predmet ovoga pisanja. Ja ću ovdje pokušati ispričati nekoliko priča o nastanku pojedinih Sarajevskih turbeta koja su najčešće posjećivana. Priče i nisu baš najbolje potkovane historijom, a da jesu, ne bi bile priče.

---

[1] Šehid-koji je svjedočio vjeru, poginuli borac
[2] Pitanje za raspravu

Turbe Sedam Braće – Jedileri

Iza leđa Sarajevske kršle,[1] za Beglukom, nalazi se turbe Sedam Braće ili Jedileri. Sama riječ jedileri (sedmorica) ima više značenja, a u tesawufu[2] označava položaj ebdala.[3] Priča se da su nekad u Sarajevu bili pokradeni neke karavandžije, i da je pritom palo i mrtvih glava, a da je dio robe nađen kod sedmerice mladića.

[1] Nekadašnja kasarna ,danas ministarstvo odbrane
[2] Sufizam,islamski misticizam
[3] Ar. bedel-zastupnik, visoki položaj u tesavufu

Našli su se i „svjedoci“ koji su ih vidjeli da se motaju oko karavane pa tako bijahu nabrzinu osuđeni za lopovluki ubistvo i pogubljeni. Kao takvi, pokopani su na jednu među pokraj bistričkog potoka izvan muslimanskog mezarja. Nakon izvjesnog vramena narod primjeti čudnu svjetlost iznad kaburova sedmorice. Dođe ta vijest i do kadije, pa on krišom provede još jednom pomnu istragu, te utvrdi prave krivce i nedužnost stradalih mladića. Iznad njihovih mezarova Sulejman Čorbadži podiže zidano turbe i izgradi džamiju, i sve do današnjeg dana sarajlije svih konfesija obilaze ovo turbe, Boga moleći za svoje potrebe.

Kosino turbe

Priča se da je u krimsko-turskom ratu učestvovala i bosanska askerija,[1] pa tom prilikom bi zarobljen jedan mladić Sarajlija, i odveden u zarobljeništvo u Rusiju. Dodjeljen je nekom plemiću, da kuluči.[2] Pošto je jako volio konje i umio oko njih izmoli vlastelina da radi u štali sa konjima. Kako se odmah vidio napredak u ergeli, vlastelin ga imenova za stalnog konjušara. Samim tim imenovanjem došao je u priliku da oprema i izvodi konje i samom knezu i

[1] Vojska
[2] Kuluk-besplatan rad

ostaloj vlasteli. Radeći tako, naš vrli Bošnjak upozna i kneževu kćerku Kosaru i između njih pade ljubav na prvi pogled. Mlada knjeginja nađe priliku da se osami sa Bošnjakom, ali se on pokaza kao vrlo častan, objašnjavajući svojoj gazdarici da mu vjera ne dopušta osamljivanje sa ženom koja mu nije mahrem.[1] Gazdarica se tome jako začudila pa malo po malo razgovarajući o Islamu i islamskim običajima odluči da primi Islam i da kao supruga našeg Bošnjaka pobjegne sa njim u Bosnu. Ali kako ljudi snuju a Allah određuje, bi određeno drugačije. Kosara se razbolje i osjetivši da joj je došao vakti-sahat dozva svoga momka i reče mu:

- Ja selim svome Gospodaru i ovo je naš posljednji susret na dunjaluku. Evo ti nešto novaca i dokumenti da možeš sigurno pobjeći kući, ali ostani dok ne preselim. Pošto će me ukopati po Pravoslavnom običaju, u našu porodičnu grobnicu, sa mnom će pohraniti i moj nakit i djevojačko ruho. Ti prvu noć nakon

---

[1] Mahrem- bliži rod sa kojim nije dozvoljen brak

ukopa dođi u kriptu[1] pa poskidaj nakit sa mene, nek ti se nađe u putu, a ako šta preostane podijeli za moju dušu.

Kada je Kosara preselila na Ahiret, naš vrli Bošnjak izvrši rečeni amanet.[2] Ušavši u grobnicu skide poklopac sa sanduka i nemalo se iznenadi kad u njemu nađe svoga komšiju muslimana, a od Kosare ni traga. Zaklopivši sanduk pobježe i nakon izvjesna vakta hairli dođe do Sarajeva. Čim se malo dovranisao od puta, otišao je da se raspita za onoga komšiju, i nađe mu ženu koja mu reče da je on preselio na ahiret prije izvjesna vremena. Raspitavši se za njegov kabur, ode naš junak do mezarja i raskopavši ga nađe Kosaru u njemu. Od onoga nakita koji je našao uz nju napravi joj turbe (koje je nedavno adaptirano) na mezarju Nišan poviše Bistrika. Vrativši se do one žene, upita je u kakvom je hâlu preselio njen muž. Ona se malo nećkala jer joj je bilo nezgodno da kaže,ali reče da je baš

---

[1] Zidana grobnica

[2] Povjerena dužnost

eto tu noć, a bila je zima, imala odnos s mužem pa da je on nakon toga rekao:

- Blago nevjernicima, oni se ne moraju kupati poslje ovoga.

To su mu bile ujedno i zadnje riječi na Dunjaluku jer ga je u tom momentu damlaisalo.[1]

Pouka ove priče je da dobro pazimo šta izgovaramo, jer svaka izgovorena riječ može biti dova, a mi ne znamo čas u kojem se ona prima, a ako i nije primljena kao dova, keramen katibini[2] neće staviti u zagradu „šalio se“,nije mislio tako i tome slično.

Kao potvrda ovoj priči, može nam poslužiti slijedeća priča.

---

[1] Srčani udar, infarkt
[2] Meleki (anđeli) koji bilježe naš govor

Priča o Kudret – devama

Čuo je biva neki čovjek kako se u časnoj Medini i Muneveri po običaju musafiri koji presele ukopavaju u mezaristan ashaba[1] Dženneti Bekija, pa odluči pošto je prilično star da se uputi u Medinu i da tamo umre, pa da i njega ukopaju sa ashabima i da bude kabur komšija velikana Islama i dobrih ljudi. Došavši u Medinu, iznajmi sobu blizu Bekije. Međutim, prvu noć koju zanoći, našeg nesuđenog

[1] Drugovi Allahovog Poslanika

musafira u gluho doba noći probudi buka koja se čula pravo iz mezaristana. Poviri na pendžer, ali ne vidje ništa, a što mu bi još čudnije, ni pasvandžije[1] niti komšije nisu obratili pažnju na tu silnu buku. Jedva dočekavši jutro, potraži gazdu i upita ga za nočašnje događanje, na što ovaj odgovori da su oni na to navikli pa zato ne obraćaju pažnju, i da su to Kudret – deve.[2]

- A šta su ti to Kudret – deve? Upita ga.
- Pa prijatelju moj, mi eto po običaju ovde sahranjujemo musafire koji presele u Medini, a ima ih koji i nisu zaslužili da budu ovdje, a na drugom kraju svjeta bude ljudi koji su preselili kao iskreni Allahovi robovi. U tom slučaju Kudret – deve prenesu tog roba ovamo, a ovog kojeg smo mi ukopali odnesu tamo, pa tako stvar bude uredu.

Čuvši ovo, zahvali se gazdi na ićramu,[3] plati šta je dužan, i zaputi se kući rekavši sam sebi:

---

[1] Noćni čuvari čaršije
[2] Posebna vrsta meleka
[3] Počast,lijep ugođaj

- Ako mi je suđeno da budem ovdje, onda će i mene donijeti.

Sličnu stvar su ljudi doživjeli i prilikom ekshumacije starih kaburova kod sarajevske Alipašine džamije. Radi proširivanja ceste kod Higijenskog zavoda, pedesetih godina dvadesetog stoljeća, izvršena je ekshumacija dijela mezarja gdje je na jednom mjestu nađen očuvan ženski mejit ispod muškog nišana i to takvog izgleda kao da je netom ukopana. Sličnih slučajeva je kažu bio još.

O vrijednosti ajetul-kursije

Putovao neki sejar vaiz[1] dunjalukom, pa gdje mu glava tu mu stanak. Usput gdje god je imao priliku okupljao je narod i držao vazu-nasihate.[2] Prateći ceste od sela do sela, od varoši do varoši konačio je tamo gdje ga pozovu ,a ako bi okasnio javljao bi se u kuće gdje je ostavljeno kandilo u pendžeru ili bi se vidjela musafirska bàdža,[3] što je bio znak da je musafir dobrodošao. Helem, putujući tako naš junak

[1] Putujući vjeroučitelj, hodža
[2] Vjerski savjeti,
[3] Oznaka na krovu da putnik namjernik tu ima konak

nekom prilikom dobro okasni i naišavši na neko nepoznato selo zaiska izun[1] da konači. Domaćin mu dade izun,nađe se nešto i za pojesti,pa mu nakon toga pokaza i dušekluk na kom će spavati. Kad je ujutro spreman da nastavi put zatražio izun od domaćina,ovaj ga zamoli da ostane još malo jer ga ima nešto priupitati.

- Bujrum, ako znadnem rado ću ti reći,odgovori musafir.

- Vala, hodža nek znaš da sam ja jaramaz,[2] pa kad mi 'vako padne na konak jabandžija ja ga ohašam,[3]a ako se pobuni još ga i izdegenečim.[4] Kad sam noćas hotio i tebe ohašat',zatekoh pored tebe uz glavu i noge stražare sa dimiskijama[5] pa namah odustadoh. Pa kad sam ti eto 'vako priz'no molim te i ti meni reci jesi li

[1] Dozvola
[2] Razbojnik
[3] Pokradem, orobim
[4] Izbatinam
[5] Damaška kriva sablja

ti dóbri? I da znaš nikad više neću nikog ojazučit' i da ću o'sele bit' has-mumin.[1]

- Pa eto da ti kažem da mi je plaho drago da si tobe došao,a da sam ja sebeb[2] tome. A, što se tiče onih stražara,nisam ja evlija, već kad god legnem, najprije abdest obnovim,jer abdest je oružje mumina, a zatim proučim dvije ajetul-kursije,[3]pa me one čuvaju od svakog belaja.

---

[1] Od sad bit iskren vjernik

[2] Uzrok

[3] Kur'an 255 ajet sure Al-Baqara

O sudbini ili edželu

Bijaše negdje neki mlad čovjek pa se razboli od gube. Jadan i čemeran svašta je probavao i svakome se obraćao za iladž,[1] ali bez ikakve fajde. Jednoga dana bijaše čuo za nekog vrlo znanog mudrog dedu (evliju), pa odluči da ode do njega ne bi li mu kako pomogao. Došavši do mudrog starca, upita ga za svoje stanje, a ovaj mu reče da za njega lijeka nema. Sav ojađen on krenu besciljno putem i nakon izvjesna vremena pored puta ugleda čobanina sa stadom ovaca. Dozva ga i zamoli da mu dadne malko mlijeka, a čoban pristade, ali uz uslov da

[1] Lijek

mu namuze jedan čanak mlijeka i ostavi na livadi, pa pošto se odmakne sa stadom, da on pristupi i uzme ga. Nemavši kud hudi gubavac pristade pa čim se stado odmaknu, on pođe prema sudu, i vidje kako se odnekle pojavila zmija, pa nanijevši se nad mlijeko uštrca u njega svoj otrov. Razočaran u sve gubavac odluči da popije mlijeko i da se otruje te tako skonča svoju muku. Međutim, čim je popio mlijeko osjeti se mnogo bolje, a koža poče zacjeljivati. Nakon par dana, on potpuno ozdravi. Vraćajući se nazad svojoj kući, svrati se do onoga dede pa mu reče:

- Ti reče da za mene nema lijeka, a evo vidi me.
- Eh sinko, sve je edžel.[1] Da sam ti rekao da ti je lijek da uzmeš jedan čanak mlijeka od crne ovce stare pet godina u koju treba zmija da uštrca svoj otrov ti bi bezbeli odmah odustao, jer ko će to sve tako naći. Ali Allah Uzvišeni radi šta On hoće.

---

[1] Odredba, usud,

Mujezin

Bijaše u jednoj čaršiji plaho bogobojazan mujezin, dobra srca, bez hille. Samo ga je čini se smrt mogla spriječiti da se ne popne na munaru pet puta, pozivajući narod na namaz. Bio bi po svemu sudeći mujezin kao i stotine takvih ili sličnih da nije imao jednu tajnu. Naime, svaki put bi kad završi ezan, skrušeno i usrdno zamolio dragog Boga da mu podari deredžu evlije, pa da bude i još više od hajra narodu. I kako kaže poslovica, ko kuca dokuca. Jednoga

dana, netom što je završio ezan, sleti na šerefe golub pa progovori ljudskim glasom:

- Tvoja molba je uslišana, pa hajde samnom, a ovaj namaz klanjat ćeš sa krklerima.[1]
- Kako ću? Osupnut ali sretan upita mujezin.
- Lahko, samo ti zamisli i poletit ćeš.

Rečeno, učinjeno. Poleti naš mujezin za golubom, pa ga ovaj odvede direktno u jednu nepristupačnu pećinu na litici iznad mora, do koje mogu doći samo ptice i takvi kao on. Kada uđe u pećinu zateče u njoj ljude koji se abdeste. Srdačno se poselami s njima, a najstariji među njima zamoli da uzme dva ibrika pa da im donese još vode za abdest. Jedva dočekavši da bude na hizmetu, uze on ibrike i pođe do izvora koji bijaše na vrhu stijene. Vračajući se nazad vidje kako na moru jedna gusarska lađa goni muslimanski trgovački brod. Vidjevši da će muslimane snaći nesreća zamoli naš novopečeni evlija dragog Allaha da spasi muslimane. Nije haman ni završio dovu,

---

[1] Postaja (stepen) u sufizmu 40 odabranih

gusarska lađa se raspade, hrsuzi se utopiše, a muslimani sretno nastaviše put. Sav sretan što je eto prvi dan svoga evlijaluka krunisao takvim djelom, mujezin uleti u pećinu i spustivši posude sa vodom ispriča ostalima šta je učinio očekujući čestitke i pohvale. Utom opet ustade i obrati mu se onaj starac pa mu reče:

- Dragi naš brate. Allah Uzvišeni stidi se da vrati ruke svoga iskrenog roba prazne[1], pa ti je uslišio dovu, iako je onim muslimanima, koji su svoju trgovinu uprljali kamatom i haramom, namijenio šehadet,[2] a samim tim i kefaret[3] i oprost. Ti si se eto umiješao u edžel, pa su oni ostali na dunjaluku, a ti rekao bih, postade prije krk-jalan[4] nego krkler. Za tebe bi belčim bilo najbolje, da se vratiš svom mujezinluku, a da evlijansku deredžu prepustiš nekom drugom. Do tebe je.

---

[1] Hadis
[2] Uzvišenu smrt u vjeri
[3] Otkup za grijehe
[4] Šeprtlja

Postiđeni mujezin shvati svoju grešku, pa se vrati u džamiju i zahvalan Allahu Dž. Š. na zdravlju i lijepu avazu, nastavi sa svojim uzvišenim pozivanjem.

Starost i mudrost kao dva brata

Dodijalo nekom mladom careviću da čeka da mu otac umre, pa odluči sa istomišljenicima da ga smakne, pa da sjedne na prijestolje. Prva odluka koju donese i naredi strog nadzor nad izvršenjem bila je da svaki mladić u carevini mora da smakne svoga oca. Sažali se jedan mladić na svog oca, pa ga sakri u trap,[1] a u bašti načini humku, kao da je tu neko ukopan, hineći da je jedva dočekao i on da se kutariše oca. Za tu njegovu tajnu znala je samo njegova žena, pa su naizmjenično pazeći i čuvajući jedno drugom stražu nosili hranu i ostale potrepštine ocu.

---

[1] Podzemna ostava za krompir i povrće

Nakon izvjesnog vemena zavlada jedna za drugom nekoliko sušnih godina, tako da nestade žita u čitavu carstvu, pa ga ne osta ni za sjemena. Spusti se i kiša napokon, ali uzalud jer niko nemade sjemena. Mladi car sazva savjetnike da riješe taj problem, ali niko ne mogaše ništa učiniti niti dati kakav pametan prijedlog. Pokaja se mladi car što je naredio da se pobiju svi stari, jer je u nih bila životna mudrost, ali avaj. Mladi savjetnici nisu bili od pomoći. Ipak najpametniji od njih reče caru da razglasi u carstvu da se traži čovjek u carstvu radi rješavanja značajnog problema, pa da najmudrijeg zadrži za savjetnika.

- Pa kako ćemo znati da je baš taj neko najmudriji?
- Lahko. Zadaj zadatak. Ko misli da se javi za savjetnika treba sa sobom da dovede svog najboljeg prijatelja i najvećeg dušmanina.

Prođe taj čudni oglas carevinom, i svi bi rado prihvatili tu čast da budu uz cara. Nikome nije bio problem povesti najboljeg prijatelja sa

sobom, ali kako dokazati da ti je neko dušman? Noseći hranu u trap, ispriča sin ocu o čudnom carskom proglasu, a otac će na to:

- Pa to ti je barem lahko. Povedi sa sobom cuku i ženu. Kad dođeš u carsku odaju pred cara, udri kandžijom cuku, a potom nekoliko puta ženu pa će ti se rješenje samo reći.

Posluša sin babu i uradi kako mu je rekao. Kad dođe vrijeme on uđe u odaju za prijeme, i čim se zatvoriše vrata za njima on ošinu cuku. Cuko jadan pobježe prema vratima, pa nemavši kud jer su zatvorena, optrča krug po dvorani, i vrati se gazdi umiljavajući se. Mladić pomilova cuku i reče:

- Care ovo mi je najbolji prijatelj. Ja sam ga ošinuo, a on mi se eto opet umiljava.

Rekavši to poteže kandžiju ošinuvši nekoliko puta ženu, a ona poče vikati i kukati:

- Spašavaj me care. Ubi me bigajri hak. On čak nije ni ispunio tvoju naredbu već krije svog oca u trapu.

Čim ona to izreče, muž odstupi od nje pa reče:

- Evo care mog dušmanina. Za ovo bi mi trebala ići glava s ramena, a ja se uzdam u tvoju milost i obećanje koje si dao.

Cara zadivi mladićeva mudrost pa ga upita kako je došao na ideju da dovede ženu i cuku, a on mu reče da je ideja očeva. Naredi car da se dovede starac za savjetnika, a sina mu otpusti uz dobru nagradu. Čim je starina došao, car mu izloži problem sa sjemenom, a ovaj mu reče:

- To je lahko. Neka svi u carstvu skinu slamu sa krovova, i dobro protresu. Kako se u vrijeme pokrivanja nije Bog zna gledalo hoće li ostati na klasu žita, jer ga je bilo u izobilju, ono što se sad nađe bit će dovoljno za sjemena.
- Kada si ovako sve ovo lijepo riješio, molim te ako možeš da mi načiniš nešto što će me uvijek

posjetiti kada sam veseo da će doći dani tuge, a kad sam tužan da me razveseli.

Nije prošlo puno vremena, mudrac mu donese prsen na kome je pisalo:

- I to će proći.

Riječ dukat

Bijaše to u ona doba kad se je veliko osmansko carstvo prostiralo na tri kontinenta, pa kad insan bude pozvan pod bajrak[1] dešavalo se da se odmakne od kuće i po mjesec dana pješačkog hoda pa i više.Vračajući se iz jednog takvog pohoda junak ove priče svrati se u jedan han da se malo odmori i okrijepi.Od imetka je imao samo pušku,kabanicu i tri dukata i nešto perpera[2] što je zaradio ratujući.Vidjevši sejahina adžema,[3] a po viđenju ratnika skoliše ga prisutni da im ispripovjeda priče sa dalekih

[1] Pozvan u borbu, na vojnu
[2] Sitni novac
[3] Putnik stranac, nije domicilan

bojišta.Svak je imao ponešto pitati osim jednog starca koji je sjedio u ćošku ne obazirući se ni na šta kao da je sam u hanu.Zainteresirani ratnik upita ko je taj čudni starac, a prisutni mu objasniše da je to mudrac kod kojeg je riječ dukat.Zaintrigiran tim što je čuo on priđe starcu i ćutke stavi pred njega dukat.Starac uze dukat, stavi u bensilah[1] i reče:

- -Ne gazi vodu kojoj ne znaš gaz.
- Pa i nije nešto što bi vrijedilo dukat, pomisli naš junak , ali ako dadnem još jedan možda bude nešto pametnije, odluči i potegnu još jedan dukat i spusti pred mudraca.
- -Ako naiđeš na mjesto gdje su svi ćuruk[2] i ti se pravi ćuruk, reče uzimajući i drugi dukat.
- Kud je june nek i uže, pomisli ratnik, pa haman ljut na sebe što tako olahko dade teško zarađeni novac,dade i onaj treći dukat nadajući se nekom čudu.

---

[1] Tkani platneni pojas oko struka
[2] Invalid, oštećen

- -Kad naveče pomisliš, odmisli, i ostavi da prenoći,reče mu starina i okrenu se od njega dajući mu na znanje da je razgovor završen.
- Nemavši kud dalje pokupi se naš junak,i ljut na samog sebe nastavi put.Nakon par dana nađe da se put završava posred velike rijeke, ali na njoj ni skele ni čamdžije.Razmišljajući šta da radi , naumpade mu prvi savjet mudrog starca. Taman je odlučio da krene desno i uzvodu, ne bi li naišao na kakav most, kad do njega dojaha azgin konjanik. Nakon što se „upitaše za junačko“,upita konjanika da li zna vodi gaz, a ovaj odgovori da ne zna i da ga i ne zanima.
- -Konj će preplivati vodu , a ti ako hoćeš uhvati se za rep pa i ti pređi.
- Sjetivši se još jednom riječi mudraca on odustade od te ponude i osta pri svom naumu. Konjanik potjera konja u vodu i sve je izgledalo u redu dok ga negdje na polovini rijeke ne uhvati dotle nevidljiv vrtlog i povuče zajedno sa konjem pod vodu.Konj nekako izbatrga iz vrtloga i vrati se na obalu, a jahač nestade pod vodom i više se ne pojavi. Ratnik uhvati preplašenog konja, našavši na njemu dvije

zobnice pune dukata.Pojahavši krenu uz rijeku kako je već naumio, a nakon izvjesnog vremena naiđe na nekog čovjeka bez jednog oka. Poselamio ga je i upitao za prelaz, a ovaj mu reče da samo nastavi i da nije daleko od mosta. Ne prođe puno vremena kad putem naiđe još jedan pješak,i on također bez oka. Dođe mu na murakabu[1] dedo iz hana, pa reče pridošlom da je malo čudno da u tako kratko vrijeme vidi dvije osobe baš bez oka.

- -Eh, to i nije baš čudo jer u selu u kojem ćeš proći svi su muškarci ćuruk u oko.
- Kad je to čuo, iza prve krivine zastade, poveza jedno zdravo oko i nastavi put. Čim je prešao most i ušao u selo,opkoli ga svjetina i odvede do jednog kahve odžaka,[2] pa posjevši ga na jedan ćurs[3] zatražiše da im priča kud je hodio i kako je junački oko izgubio.Nemavši kud, ispriča im kud je sve hodio, dodavši još po nešto što bi, računao je, slušaocima bilo milo čuti.

---

[1] Sjeti se, doslovno pokaza mu se slika
[2] Čajdžinica, kahva
[3] Uzvišena stolica, predavaonica

- -Eto kad je tako i mi ćemo tebi kazati da ni mi nismo kukavice.Svaki od ovdje prisutnih je izgubio oko u ljutom boju, pa kad nam neko dođe u selo , a ima oba oka mi mu izbijemo jedno da zna kako je nama.
- Zahvalivši se mještanima na gostoprimstvu i lijepom dočeku naš sretni junak nastavi put i jedne noći ujaha u svoje selo. Sjahavši proviri na prozor svoje kuće. Dah mu zastade i krv navali u glavu kad vidje svoju ženu kako drži u krilu glavu nepoznata muškarca i bišće[1] ga.Taman kad je htio uzeti pušku i odmah riješiti stvar,naumpade mu treći mudračev savjet. Odvede konja u ahar pa i on prespava na sjenu odlučivši da ujutro od žene na licu mjesta uzme priznanje, a kadija nek provede kaznu.Čim je svanulo on zalupa na vrata, žena otvori i iznenađena i sretna uzviknu:
- -Hvala Allahu koji mi u jednom danu priredi dvije radosti, pa mi iz boja vrati zdrave i brata i muža.

[1] Prebire glavu da nema vaši

Sultan Fatih i Bakije

Poznato je većini sarajlija da se jugoistočni dio grada iznad vratničke kapije zove bakije i ravne bakije. Prva pomisao bi bila da mu je ime nastalo zbog toga što se tu nalaze mezaristani tj. „vječna počivalista“. Međutim, kako muslimani znaju da to nije vječno (el - baki) već mjesto prolaska (berzah) iz ovog svijeta u ahiretski, ovo ne možemo uzeti za činjenicu. Ova hikaja govori da je na svom proputovanju kroz Bosnu na putu prema Fojnici, sultan Mehmed Fatih prošao i kroz Sarajevo. Prvi vizuelni susret sa gradom desio se na brdu iznad grada koje se i danas zove za gradom ili

više grada, pa potom i gornja kapija vratnička dobi naziv više gradska (a danas Višegradska). Panorama pitome zelene doline sa tabijama, džamijom i tekijom[1] oduševila je sultana koji je pomislio:

-Bože, da li će ovde opstati Islam?

Tu noć je sanjao Poslanika s.a.v.s. u društvu sa Ebu–Bekrom, Osmanom i Alijom r.a.,[2] a Poslanik mu reče: „Bit će Islama u Sarajevu el-baki“. Probudivši se upitao je za tumačenje tog sna svog učitelja i pratioca Akšemsedina koji mu reče:

-Poručio ti je Poslanik s.a.v.s. da će biti u ovom mjestu Islama do kijametskog dana.[3] To što si sanjao Ebu-Bekra r.a. znači da će biti sidika (evlija), a Osman r.a. je znak da će biti velikih vakifa.[4] Hazreti Alija r.a. je znak da će biti ljudi od iluma (znanja). Jazuk što ti nije na snu

---

[1] Mjesto gdje se okupljaju derviši -sufije
[2] Bog s njim zadovoljan
[3] Smak svijeta
[4] Vakuf –zadužbina, Vakif-dobrotvor

pokazan i hazreti Omer r.a. jer je to znak da neće biti pravde.

Uz ovu priču veže se i priča da je sultan Fatih naredio da mu se do akšama napravi džamija u kojoj će klanjati akšam namaz, pa je vojska od pletera i ilovače napravila džamiju koja u narodu osta poznata kao Magribija[1]. Na njenim temeljima je šejh Magribija napravio današnju Magribija džamiju.

---

[1] magrib - akšam

O šejh Juji

Mustafe Ejubovića (Šejh Jujino) turbe

Na ulazu u mostar iz pravca sarajeva naići ćemo na turbe u kojem je ukopan Mustafa Ejubović poznatiji kao šejh Jujo. O ovom velikanu nažalost malo se zna i u Mostaru, a kamo li dalje, a o kakvoj je veličini riječ reći će nam i ova hikaja.

Šejh Jujo je izučio visoke Islamske škole u Istanbulu i jedno vrijeme radio kao muderiz[1] u Sahnus-semau medresi.[2] Ipak se zaželio svog Mostara, a još više mira i spokojstva, uz svježinu Bune u tekiji u Blagaju. Vrativši se u Mostar bio je muftija,[3]a podučavao je omladinu u Karađoz-begovoj medresi. Nekako baš u to vrijeme umrije veliki dužd u Veneciji. Iza njega ostade sin nasljednik, i ništa tu nebi bilo neobično, da se nakon sahrane nije pojavio neki mladić, tvrdeći da je on vanbračni sin velikog dužda i da mu kao takvom pripada dio naslijedstva. U to vrijeme u zapadnom svijetu bilo je normalno da plemići imaju priležnice[4] i da ih izdržavaju, a uz njih i eventualnu djecu koju dobiju s njima. Kako je sin dužda bio pošten i bogobojazan, nije bježao od toga da plaća izdržavanje svom navodnom polubratu, ali kako dotični ničim osim riječju nije mogao potkrijepiti svoju tvrdnju, nastao je problem. Da

[1] Profesor
[2] Današnji ekvivalent je srednja škola
[3] Vjerski službenik visokog ranga
[4] Vanbračna supruga

li je on stvarni sin velikog dužda ili obični prevarant koji bi da iskoristi nastalu situaciju? Kako niko u čitavoj Veneciji nije mogao riješiti dati problem, odlučiše da se za rješenje zagonetke obrate svojim trgovinskim partnerima, Turcima, koji su poznati po umnim ljudima. Sastaviše i poslaše pismo sa pitanjem, a kad ono stiže na dvor sultan pozva šejhove da mu riješe zagonetku. Međutim, svi junaci nikom ponikoše... U neko doba jedan od njih se sjeti da bi ovu mes'elu mogao uspješno riješiti šejh Jujo. Spremiše tatara[1] sa muraselom[2] i ovaj neobični poštar već za heftu dana stiže na odredište. U medresi mu rekoše da je Šejh otišao u Blagaj, te ovaj uzjaha i poteče prema tekiji. Na pola puta do odredišta, ugleda tatar dostojanstvena insana sa turbanom na glavi, pa zaustavivši se skoči sa konja i upita:

- Jeste li vi možda uvaženi, visokopoštovani uglednik, sjena pejgamberska na dunjaluku šejh Mustafa Ejubović?

---

[1] Konjanik poštar
[2] Sultanovo pismo

- Jesam taj, ali samo to zadnje. Bujrum?

Tatar izvadi iz bisaga muraselu pa poljubivši pečat na njoj držeći je objema rukama predade je šejh Juji. Šejh polomi pečat pa pročitavši pismo zaplaka.

- Zar je na ovo spala stambolska ulema, pa ne može rješiti ovako jednostavnu mes'elu

Zaiskavši od tatara murećef,[1] ispod murasele, nakon bismille i salavata[2] i želje za dug život padišahu dopisa:

- Neka Venecijanci izvade umrlog iz groba, pa neka od njega uzmu rebro iznad srca i operu čistom vodom. Potom neka rebro stave u leđen[3] čiste vode, a onog što tvrdi da je sin neka ubodu da mu krv prokapa u vodu. Ako kap krvi prione za rebro, sin mu je.

---

[1] Tinta od bilja
[2] Zazivanje božijeg imena i pozdrav Poslaniku
[3] Lavor

I eto priča po priča stigosmo dragi čitaoče do kraja. Nadam se da je knjiga doprinijela barem malo obogaćivanju tvog vokabulara, a poneka mudrost ostala kao nasihat. Ako neko od vas zna po neku sličnu priču tj. hikaju neka mi je pošalje pa da u nekom slijedećem izdanju dopunimo i tako obogatimo ovo štivo. Ja sam vam unaprijed zahvalan na trudu i moje dove su uz vas.

Autor

Ahmet Alibašić

Priče iz mutvaka: o jeziku našem i običajima

Recenzija

Priče iz mutvaka su zapravo hikaje - priče s religioznom tematikom i naglašenom poukom. Najčešće je to pouka o religioznom moralu, ali možemo izdvojiti i neke priče koje bismo mogli svrstati u novele, predaje i legende. Kako sam autor kaže, većina priča može se vezati za Kur'an i hadis, iako to nije pravilo. Od takvih priča navest ćemo priču *O namli udavači i mudrom momku, O vrijednosti ajetul-kursije, Nafaka, Vasijet.* Ove priče najčešće govore o muslimanskom (ne nužno i islamskom) shvatanju nafake, sudbine, prolaznosti dunjaluka i Sudnjem danu. U ovim pričama na lagan i pamtljiv način predstavljeni su hadisi koje je svaki prosječan musliman slušao mnogo puta ali nije naodmet da se ponove zbog istine i upute koju nude.

Predaje su priče u kojima se iznosi ljudsko vjerovanje, opisuju historijska zbivanja i ličnosti koje se po nečemu izdvajaju iz sredine u kojoj žive i iznosi porijeklo pojava, predmeta i građevina, najčešće džamija i česmi. U ovoj zbirci nalazimo predaju o, Turbetu Sedmerice braće, Kosinom turbetu, a od historijskih ličnosti spominje se Šejh Jujo. Priča Sultan Fatih i Bakije je predaja koja donosi istovremeno i sjećanje na historijsku ličnost i porijeklo naziva jednog lokaliteta i o Magribiji džamiji.

Novele su priče zasnovane na stvarnim i mogućim događajima i ličnostima. Često imaju humorističan sadržaj i duhovitu poentu. Tipična novela u kojoj se iznosi dovitljivost i mudrost običnog čovjeka u borbi protiv lopova jeste priča *Mudri handžija*. Na duhovit način priča pokazuje da se zlo i grijeh ne mogu sakriti, zapravo da sami sebe otkrivaju. Neke priče su samo varijacija priča koje smo čitali u nekim drugim zbirkama bošnjačke narodne priče, kao što je priča *U zanatlije zlatne ruke*, koja nas

podsjeća na priču *Sve, sve ali zanat*, s tim da je ovdje precizirano vrijeme radnje, te smješteno u osmanski vakat.

Većina priča nosi moralnu pouku prožetu religioznim, uglavnom islamskim moralom, no nekoliko priča iznosi tek iskustvo čovjeka u borbi sa životnim nedaćama, koji nerijetko pribjegava marifetluku kao u istoimenoj priči *Još jedna o marifetluku*. Dakle, ima ih više. Zanimljivo je da priče o ženama daju sliku žene koja ne odstupa od slike koju smo već mogli vidjeti i u dosadašnjim zbirkama. Znakoviti su sami naslovi priča o ženama: *O ženskom šeru, O ženskom šeru druga.* Žena je po pravilu personifikacija zla, šera, izdaje, prevrtljivosti, dvoličnosti i nepouzdanosti. Tek ponekad, kao što svako pravilo ima izuzetak, i žena zna biti jaka, mudra i pronicljiva, kao što je udovica koja se bori za pravdu u priči *Sepet zemlje*.

U pričama o nafaki možemo izdvojiti nekoliko tipova priča. Jedne iznose religiozni svjetonazor, kao što je priča *Nafaka*, s jasnom porukom da nafaku daje Bog. No priča *Još jedna o nafaki* iznosi i suprotan stav, odnosno fatalističko shvatanje nafake i sudbine. Na kraju, tu je priča koja zapravo objašnjava jednu narodnu izreku i u kojoj nije jasno izražen moralni stav, pa se ima utisak da je to nešto sasvim prirođeno bošnjačkoj tradiciji, kao u priči Šenluk. Istina tu su i priče koje govore o nekim vremenima kad se dolazilo tobe (*Akšamluk*) , kad se brinulo o potrebama slabih i nemoćnih (*Dimarina*), poštovao stariji (*Kušanme*).

Sveukupno, *Priče iz mutvaka* su lahkočitljivo štivo koje na pamtljiv način prenose moralno-odgojno pouke koje najčešće srećemo u bošnjačko-muslimanskoj tradiciji te ih kao takve srdačno preporučujem čitaocima.

Ahmet Alibašić